

Dissertatio inauguralis medica, agens de stadio corticem Peruvianum adhibendi, in morbis actutis, vero ac genuino / [Johannes Marius van Stipriaan Luĩsçius].

Contributors

Luĩsçius, Johannes Marius van Stipriaan, ca 1792-1875.
Roy, Cornelis Hendrik à, 1750-1833

Publication/Creation

Leyden : Widow of M. Cyfveer, 1815.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/r75r76g7>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

34355/c

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

AGENS

DE STADIO CORTICEM PERUVIANUM ADHIBENDI, IN
MORBIS ACUTIS, VERO AC GENUINO; QUOUSQUE
HOC, E QUALITATIBUS CHEMICIS HUIUS REME-
DII, E NATURA HORUM MORBORUM, ET EX
OBSERVATIONIBUS SUMMORUM IN ARTE
VIRORUM DIJUDICARI POSSIT.

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS

1783

DE STUDIO CORTICEM PERUVIANAM ADHIBENDI, IN
MORBIS ACUTIS, VERO AC CRONICIS, QUOSQUE
HOC, E QUALITATIBUS CHEMICIS HUIUS RHEI.
DE, E NATURA HORUM MORBORUM, ET EX
OBSERVATIONIBUS SUBSEQUENTIBUS IN VARIIS
VITIORUM PUDICIAM POSSIT.

XL.

*DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,*

AGENS

DE STADIO CORTICEM PERUVIANUM ADHIBENDI, IN
MORBIS ACUTIS, VERO AC GENUINO; QUOUSQUE
HOC, E QUALITATIBUS CHEMICIS HUIUS REME-
DII, E NATURA HORUM MORBORUM, ET EX
OBSERVATIONIBUS SUMMORUM IN ARTE
VIRORUM DIJUDICARI POSSIT.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI,

JOANNIS MELCHIORIS KEMPER,

J. U. D. JURIS NATURAE, GENTIUM ET PUBLICI
PROFESSORIS ORDINARII,

NEC NON

NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE CONSULTO
PRO GRADU DOCTORATUS,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS,
IN ACADEMIA LUGDUNO—BATAVA,
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

DEFENDET

JOHANNES MARIUS VAN STIPRIAAN LUÏSCÏUS,
DELPHENSIS.

Die XXI Martii MDCCCXV. Horâ XI.

LUGDUNI BATAVORUM,
APUD VIDUAM M. CYFVEER, J. FIL,
MDCCCXV.

DISSERTATIO MEDICA
INNOVATORIA

AGENS

DE STATO CORPORA PERVIAM ADHIBENDI IN
MORBUS ACUTIS, VERO AD CRONICUM; QUODSIBI
HOC, E QUALITATIBUS CHEMICIS HUIUS REMEDII
DII, E NATURA HORUM MORBORUM, ET ET
OBSERVATIONIBUS SUMMORUM IN ARTE
VIRORUM IUDICARI POSSIT.

QUAE

ANNUNTIAT SUMMO NUMERO

*Ex Decreto Facultatis 2 Februarii 1813, judicandae sunt opi-
niones in Dissertatione propositae, auctoribus propriae, neque
a Facultate approbatae, neque rejectae.*

307783

ROBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE CONSULTO
PRO GRADU DOCTORIS
IN ACADEMIA DUNO-MATAVA
HIC ET LEGITIMIS CONSUETUDINIBUS
D E T H N D E T
JOHANNES MARIUS VAN STEPHANUS LUSCIUS
D E L I N D I A
Die XXI Martii MDCCCXV. LXXII

LUGDUNI BATAVORUM
APUD VINDAM M. OYFVEER, P. 311.
MDCCCXV.

P A T R I O P T I M O

ABRAHAMO VAN STIPRIAAN LUÏSCÏUS,

MEDICO INTER DELPHENSES CLARISSIMO,

CHEMIAE LECTORI,

NEC NON COLLEGII PROVINCIALIS, QUOD, AD REM

MEDICAM GERENDAM, HAGAE COMITUM

SEDEM HABET,

P R A E S I D I,

*Hancce qualemunque Diatriben studiorum
suorum primitias, omni, quo Filium decet
amore, pietate, reverentia*

D. D. D.

A U C T O R.

P A T R I O P T I M O

ABRAHAMO VAN STEPRIAAN LUSCIUS,

MEDICO INTER DILECTISSIMOS CLARISSIMO,

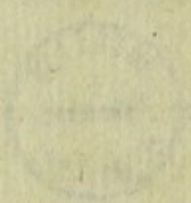
CHIRURGAE LECTORI,

NEC NON COLLEGII PROVINCIALIS, QUOD, AD REM

MEDICAM GERENDAM, HAGAE COMITUM

REDEM HABET,

P R A E S I D I

Haec quaecumque Diatriba studiorum

habet in se, cum, quo Filium haec

amant, pietate, reverentia

A. D. D.

AUCTOR.

arte peritus, in difficili casu haereat, quodnam medicamen sit electurus, et in quonam morbi stadio illud, jamjam electum, propinaturus.

Quod si hoc non raro comperimus accidere in nonnullis morbis, vel saepissime observatur, in morbis sic dictis acutis; ubi decursus celer, laesio magna, et complicatio interdum insignis sit: hisce in casibus ergo nil restat, quam regulas compertas habere, ratione et experientia nitentes, easque consulere ac comparare, et ad lectum prudenter explorare, quousque hoc fieri possit. Hujus ergo utilitatis conscius, et laudabili majorum more, dissertationem pro gradu conscribere obligatus, materiem elegi huc tendentem, acturus

De stadio Corticem Peruvianum adhibendi in morbis acutis, vero ac genuino; quousque hoc, e qualitatibus chemicis hujus remedii, e natura horum morborum et ex observationibus summorum in arte virorum dijudicari possit.

Interim fieri aliter nequit, quin ipse sentiam, vires mihi ad opus istud nequaquam sufficere; sed et nemo medicorum a juvene, in praxi nondum penitus exercitato, quaestionem talem ab omni parte absolutam expectabit, nec jure expectare potest.

Quod ad ordinem attinet.

In primo capite agam de Qualitatibus Chemicis Corticis Peruviani, et hujus modo agendi in corpus animale.

In secundo capite inquiram quid sint Morbi acuti, et quinam morbi huc referri possint.

In tertio capite tandem describam, in quonam morborum acutorum stadio, Cortex Peruvianus adhiberi possit et debeat.

*DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,*

D E
**STADIO CORTICEM PERUVIANUM ADHIBENDI, IN MOR-
BIS ACUTIS, VERO AC GENUINO; QUOUSQUE HOC,
E QUALITATIBUS CHEMICIS HUIUS REMEDII, E
NATURA HORUM MORBORUM, ET EX OB-
SERVATIONIBUS SUMMORUM IN ARTE
VIRO- RUM DJUDICARI POSSIT,**

C A P U T P R I M U M.

**DE QUALITATIBUS CHEMICIS CORTICIS PERUVIANI ET HUIUS MODO
AGENDI IN CORPUS ANIMALE.**

Nullum datur forsitam medicamentum, quod, ratione temporis,
quo jam innotuit, ratione famae, qua, per omnes orbis regiones,
inclaruit, quodque tandem, ratione numeri tantorum in arte viro-
rum, qui ejus naturam, et usum indagaverant, tantum nobis desi-

derandum adhuc relinquat, quam Cortex Peruvianus (1). Sive etenim quaestiones consideres, ab omni parte nondum solutas, quis sit optimus Cortex, quae species sit praefenda, vel ex quam arboris parte petitus aut petendus sit; sive experimenta chemica, cum Cortice instituta, consules, quaenam ejus partes constitutivae sint, vel quales esse oporteat; sive tandem in varia tentamina inquiras, sedulo facta, quibus pateat, in quonam Corticis principio ejus vis specifica haereat, ubique certe invenies difficultates, dubia, opiniones diversas. Sic LISTERUS Corticem Peruvianum rubrum, e trunco arboris desumptum (2), MORTONUS Corticem ramulorum praefert (3). WERLHOFFIUS (4) vulgarem Corticem commendat, "qui masticatus gustum acrimonia et amarore multis nauseoso cum aliqua adstrictione ferit, sapore, qui ex acri et amaro velut leniter aromaticus est, cui sapor odor etiam exacte respondet; qui frangi potius debet, quam in fibras lignosas discerpi, aut in farrinam lignosam dilabi; cujus puncta passim, si fractus soli exponatur, splendescunt, fibrillae pili instar tenues abscedunt; qui colore intus est Cinnamomum referente, vel magis obscuro seu ferrugineo, extus in

(1) Hoc certe non convenit cum effato Clariss. VOLTLEN ubi (*Pharm. univ. T. 1. p. 293*), nonnullis auctoribus, qui de Cortice Peruviano scripserunt, enumeratis, inquit "quibus si WERLHOFFI, TRNKAE, MURRAYI, et *Societatis Medicae, servand. Civib. destinatae* (T. viij.) opera addantur, nihil omnino circa hoc vegetabile ulterius desiderandum superest." Sed hoc praecipue partem medicam spectat, dum, quoad chemicam partem, sagacissimus in arte analyseos VAUQUELIN, in suis Experimentis, gallice conscriptis, sub titulo *Experiences sur les diverses espèces de quinquina*. (*Annales de Chimie T. LIX. pag. 113 et seq. ad finem (p. 162)*) dixerit, "L'on voit par tous ces doutes, qu'il reste encore beaucoup a faire, pour connaitre exactement le principe, ou les principes effectifs des quinquinas, dans la guerison des fievres", etc.

(2) *De Hydrophobia p. 71.*

(3) *Opera T. 2. p. 98.*

(4) *Opera T. 1. p. 120.*

superficie scabra, aliquanto obscurior, fuscus, aut nigricans gryseoque seu cinereo albicante saepe colore infectus, vel hinc inde distinctus et quasi muscosus apparet (5)."

Alii tandem Corticem sic dictum Regium vel Luteum praeferrunt, dum fere omnes inter se dissentiant, quisnam cortex sit ille, qui in initio, tempore suae inventionis, tantum valebat, ut vel pertinacissima febris intermittens, unica uncia corticis, tolli poterit (6).

Sed misis hisce controversiis (7) inquiremus solummodo quae-

(5) Conf. MURRAY, *App. Med. T. 1. p. 553.* et VOLTELEN, *l. c. pag. 294, et 295.*

(6) Vide inter alios Tractatum MAYERI *von der Königs Chinarinde, und Vergleichung derselben mit der rötthen und mit der gemeine Chinarinde*, in TROMSDORFFS *Journal der Pharmacie 4 B. 1st. f. 235.* et *Experimenta Cl. VAUQUELINI* antea memorata.

(7) Interim certum est plures adhuc dari Corticis species, plus minusve febrifugas a VAUQUELIN, FABRONI, HUMBOLD, BONPLAND, aliisque auctoribus, descriptas; sed summo jure VAUQUELIN hic notat, hasce species verosimiliter esse varietates ejusdem speciei, quae forsitan ab aetate, a solo, a climate, vel et a partibus ejusdem arboris diversis dependent (*l. c. p. 114*). — Majoris esset momenti habere certos characteres, quibus bonus Cortex distingui possit ab eo, qui febrifugus non est; sed quamdiu ignoramus verum principium Corticis febrifugum, tamdiu etiam ignorabimus medium, quod hic desideratur.

Notum quidem est, Cl. SEGUIN, celebrem inter Gallos Chemicum, tentasse experimentis directis, plus lucis, hunc in finem, adferre, et revera contendere infusionem aquosam Corticis bonae notae exclusive possidere qualitatem infusionem Corticis Quercini praecipitandi, dum e contrario Cortices malae notae praecipitent dissolutionem gelatinae animalis, et sic non solum qualitates absolutas harum materiarum dijudicat, sed etiam mensuram qualitatum respectivarum diversarum specierum Corticis dare potest, abundantia plus minusve majori praecipitatum, quae acquirit (*l. c. p. 117*). Sed Cel. VAUQUELIN ad hanc quaestionem respondet plures dari Corticis species vere febrifugi, quae principium tannans non praecipitant.

In *Annalibus* autem *Chemicis* nuperrime editis (*T. CXI. p. 273. et p. 304.*) experimenta Cl. SEGUIN de quibus VAUQUELIN hic loquitur, descripta inveniuntur

nam sint in genere Corticis Peruviani bonae notae partes constitutivae, ut inde derivari possit, quatenus sit harum actio in corpus animale, et inde pateat in quibusnam morbis, a nobis describendis, dari possit et oporteat, et in quonam morbi stadio.

Differunt certe, ut supra notavimus, scriptores in describenda quantitate et indole partium diversarum Corticem Peruvianum constituentium, et difficultas, inde exorta, non est imminuta, post experimenta hunc in finem a Cl. VAUQUELIN nuperrime instituta, ex quibus patet non omnes Corticis species easdem habere partes constitutivas; sed in genere conveniunt omnes Corticis species bonae notae constare.

1°. Ex aromate quodam peculiari.

2°. E principio extractivo, sic dicto gummoso.

3°. E resinae quadam specie.

4°. E sale peculiari.

Quod ad *principium Corticis Aromaticum* attinet, hoc praecipue detegitur olfactu, post pulverisationem recenter factam, vel et post destillationem pulveris solius, vel cum aqua mixti, absque eo, ut sapor ullus in ultimo casu observetur (8). Interim vidit KESLER anno 1803 et 1804 jam in Societate Pariensi l'Institut dicta, praelecta, quae multum lucis in hacce re afferunt.

Conf. et HAGEN, *uber das von Herrn Professor GRINDEL angegebene untruchliche Mittel die ächte Chinarinde zu erkennen* HUFEL., *Journ. der Pract. Heilk.* anno 1810. B. III. ft. IV. c. 38 et seq. GRINDEL *ueber mein untruchliches Prüfungsmittel der Chinarinde* ib. A. 1810. B. IV. ft. IV. c. 112 et seq.; et idem auctor *uber ein Chinasurrogat.* ib. A. 1809. B. I. ft. 6. c. 101. TOZETTI *de China nova.* *Memorie della Soc. Ital. della Scienze (di Modena)* T. XI. p. 531 et seq., in *neues Journal des Ausl. Litt. von Harles und Ritter* B. 8. ft. 1. c. 140.

(8) Conf. HERBSTÄDT in *chemische Untersuchung der Königs-chinarinde, und vergleichung der gefundenen resultate mit denjenigen, welche die rothe Chinarinde und die gewöhnliche Chinarinde dargeboten haben.* TROMSDORFF, l. c. p. 73. et seq.

ZER (9) et RAHN (10) febres hacce aqua sanari, dum pulvis residuus, utut adhuc amarus, in alio aegro, simili febre laborante, nullam efficaciam exseruerit (11). Est etiam illud principium volatile id, quod, in applicatione externa Corticis, febres aliquando sanavit (12), et quod discrimen constituit, quod inter pulverem recenter factum et vetustum observatur, nisi in lagenis bene clausis, et in statu valde compacto servetur.

Principium extractivum sic dictum *Gummosum* Corticis Peruviani differt pro varia methodo illud parandi; si nempe evaporatione infusae aquae frigidae fiat, coloris est pallide rubri, splendens, fragilis, in aere facile humescens, quare sollicite in vase clauso servari debet.

A nonnullis hocce extractum *sal* vocatur, et quidem secundum illius inventorem comitem DE LA GARRAYE, *sal Garrayanum*, sed minus recte, quoniam extracti omnes qualitates habet.

Interim certum est huic extracto multum salis inesse dequo infra agetur.

Extractum Corticis, quod praevia coctione et evaporatione paratur, a praecedenti praecipue differt, quod hic quantitas respectiva multo major, et partis resinosa multum inest, dum color altior, e fusco nigrescens et sapor mollior, gummosus, minus incitans, salinus et amarus sit.

Quod ad quantitatem extracti respectivam, in variis Corticis speciebus, attinet, haec diversimodo describitur; sed haec analyseos pars

(9) *Beobachtungen ueber die epid. Fäulfeber. V. I. 1771—72. p. 251.*

(10) *Adversaria, T. I. pag. 48.*

(11) Conf. VOLTELEN, *l. c. p. 303.*

(12) Tale exemplum inter alia vidit Pater meus in infante nobiliori, febre intermittente laborante, et omne remedium recusante, ubi applicatio pulveris subtilioris, inter duo linteamina, vino rhenano adpersa, pectori ventrique apposita, febrim uno quasi ictu, debellavit. — Conf. porro MURRAY *l. c. p. 575 et seq.*

pars non adeo ad scopum nostrum pertinet (13): magis interest scire ex quibusnam principiis chemicis extractum nostrum compositum sit, unde simul patebit quasnam vires exferere possit in corpore animali vivo et mortuo.

Hunc in finem ergo analysin *Cinchonae* sic dictae *pubescentis* (14), quae, omnibus fere titulis, cum *Cinchona* officinali convenit (15), a Cl. VAUQUELIN institutam, nostram faciemus, et hic, pro omnium exemplo, e gallico in latinum sermonem trademus.

(13) Si quis desideret hanc analyseos partem rectius cognoscere, hunc in finem consulere potest, praeter plurimos Materiei Medicae Scriptores, Cl. HERMBSTÄDT, in memorato tractatu et quidem p. 95, ubi sequens tabula invenitur.

	<i>Cinchon. reg.</i>	<i>Cinchon. rubr.</i>	<i>Cinchon. officin.</i>
Unciae duae Cort. amiserunt exsiccando.	20 grana.	25 grana.	22 grana.
Dederunt partium constituentium gummoso resinofarum abstractis omnibus partibus aquosis. .	5 drachmas.	7½ drachmas.	6 drachmas.
Quae erant compositae e resinae bene exsiccatae	3 drachmis et 22 granis.	5 drachmis et 43 granis.	13 drachmis et 42 granis.
et e gummi, omnis aquae experti, quant.	1 drachmae et 38 granorum.	1 dragmae et 47 granorum.	2 drachmae et 18 granorum.
Dum pars lignosa indisolubilis superstes ponderabat.	11 drachm.	8½ drachm.	9 drachm.
	2 Unciae.	2 Unciae.	2 Unciae.

(14) P. 129 et seq.

(15) P. 132. et 133.

100 grammata hujus Corticis in pulverem subtilissimum redacti, et per nycthemeron in aqua destillata macerati, dederunt liquorem transparentem auri adinstar flavescentem, gustus valde amari, et agitatione spumescentem.

Liquor hieccæ reagentibus tractatus sequentes dedit effectus.

Gallas Alcohole solutum largam dedit præcipitationem, quæ nova Alcoholis portione iterum solvebatur et nova additione aquæ denuo rediit, signo evidenti, hanc materiem non pure esse animalem, quam principium tannans inde separat.

Liquor hieccæ solutiones Tartritis Stibii et Nitratis Hydrargyri præcipitat, colore ex albo flavescente, Sulphati Ferri colorem viridem valde concentratum communicat, sine ulla præcipitatione. Collæ solutio infusionem non alterat, neque succum Heliotropii rubefacit. — Evaporatione substantiam rosei coloris parietibus vasis adposuit, ad consistentiam syrupi evaporata, refrigerando, novam adhuc quantitatem materiei hippocastani coloris adinstar præcipitatem dedit. — Liquor superstes filtratus adhuc coloratus erat, et sal continebat cinchonis proprium. Substantia hæc fusca cum pauxillo aquæ lavata valde solubilis est in aqua calida et in Alcohole, perparum in aqua frigida dissolvitur; sapor ejus valde amarus est.

In solutione aquosa hujus sedimenti Nux Gallarum præcipitatum format abundans. Tartris Stibii et Nitras Hydrargyri in ea eisdem produxit effectus, quam in præcedenti.

Sulphas Ferri inde viridescit. — Acidum Muriaticum Oxygenatum, cum illa mixtum, odorem suum amittit proprium et format ilico, cum hæc materia soluta, præcipitatum quoddam flocculentum.

Colla fortis hic non majorem exserit effectum quam in liquore primario: acidum Sulphuricum et Aceticum nullam hic facit muta-

tionem. — Mixta cum Potassa pura nullus odor oritur ammoniacalis.

225 Grammata hujus substantiae ficcatae, et destillationi expositae, dederunt multum aquae, aliquid Ammoniae, et tantillum olei purpurei, quod colorem suum amittit in Alcohole disolutum; hic attamen rediit in ratione evaporationis menstrui aëri libero expositi.

In retorta 11 decigrammata carbonis supererant, quae combusta decigramma cineris reliquerunt in acido Muriatico disolubilis, cum effervescentia, aliquid Calcis et Ferri continentis.

Evidens est ex praecedentibus, quod sit illa substantia colorata, amara, quae, in maceratione speciei Cinchonae, de qua agitur, produxit, cum reagentibus, omnia phaenomena, quae antea notavimus. — Haec substantia, et sua natura et proprietatibus suis, videtur media, materias vegetabiles inter et animales. — Est verosimiliter illa, quae principium illud efficax format, in febribus intermittentibus sanandis specificum. — Liquor hujus substantiae separatus, et Alcohole tractatus, illi colorem cedebat, qui nihil aliud videtur quam portio ejusdem materiei in aqua superstitis. — Portio non solubilis in Alcohole consistentiam habebat mucilaginis crassioris, fere sine ullo sapore vel colore, in aqua valde solubilis, et quae disolutio, evaporatione spontanea, crystallos praebuit lamellosas leviter coloratas.

Haec de extracto aquoso frigide facto. Sed antea jam observavimus extractum Corticis hocce multum differre ab eo, quod praevia coctione paratur; hoc nempe insignem quantitatem ejus materiei continet quae nomine *resinae* nota est. — Resina autem haecce non pura est, sed, caloris ope, principio Corticis gummoso soluta, quare Cl. VAUQUELIN hanc substantiam *resiniformam* appellat, Alcoholis ope inde separabilem; quo penitus facto, substantia restat viscosa, coloris fusci, fere nullum saporem amarum monstrans, in

in aqua perfecte dissolubilis, neque refrigerio exinde fundum petens (16).

Ambo ergo haec extracta bene praeparata et commixta, extractum formant, quod omnes fere Corticis vires continet, excepto principio aromático, quod evaporatione avolat, quodque nonnulli, destillatione aquosa paratum, cum extractis commiscere jubent.

Materies illa quae *resinae Corticis* nomine insignitur, et Alcoholis ope inde separatur, siccata, est substantia ex rubro fuscescens, duriuscula, friabilis, amara, frictione digitis adhaerens, in aqua, in acidis et alcalibus plus minus solubilis, qua solubilitate a caeteris resinis differt, uti Cl. VAUQUELIN recte asferit, ideoque habenda est principium vegetabile peculiare, cujus proprietates chemicae nondum satis notae sunt; sed hoc principium, inquit idem auctor, non est identicum, in omnibus Cinchonae speciebus; differt in illis, quae tannum et Stibium, et in illis, quae solummodo collam fortem praecipitant (17).

Quod tandem ad sal attinet in Cortice Peruviani obvium, et infusionis aquosae ope inde extractum, antea jam notavimus, hoc sal sic dictum Garrayanum verum sal non constituere, sed extracti speciem, cum quo quoddam corpus salinum, simul cum resina et mucilage, mixtum est. Hisce ambobus ultimis principiis tamen, Alcoholis ope, et repetitis dissolutionibus et cristallisationibus separatis, sal prodit albi coloris, saporis fere expers, in aqua quidem, in Alcohole vero non solubile, ex acido peculiari vegetabili, Calce et Carbone compositum (18).

Si ergo omnes Corticis qualitates chemicas consideremus, videmus

Cor-

(16) L. c. p. 147.

(17) L. c. p. 159.

(18) Cl. VAUQUELIN, hoc acidum vocat *acidum kinicum*, cui, Calci unito, medici Lyonnenses attribuere omnem vim Corticis febrifugam, affirmantes nullum

Cortici inesse principium aromaticum, principium amarum, principium adstringens, principium salinum acido calcareum, Ferri aliquid, et, in nonnullis speciebus, principium tannans; quae si medice considerentur, non potest non Cortex pertinere ad remedia incitantia, cardiaca, inspissantia, adstringentia, roborantia, antiseptica, quae qualitates simul optime conjunctae sunt in ipso Cortice quasi matre, mitiores vel concentratae in hujus praeparatis. — Sic nempe resina, aequali pondere, magis amara et adstringens erit, quam ipse pulvis; sic extractum aquosum mitius et magis solubile est, ipso Cortice; sic tandem sal Kinikum sic dictum majus antisepticum praebet caeteris partibus Corticem constituentibus; omnis ergo pars, aequae ac Cortex ipse, suum in praxi vindicat locum (19).

Si haec omnia etiam cum subjecti natura et cum observatis aliorum comparemus, sive Cortex extra corpus, sive intus exploretur, patet, illum, in illo casu, putredinem praecavere, in hoc praecavere et corrigere, dum solidum vivum laxum, flaccidum roborat, incitat, et hinc actionem vitalem adauget; sive hoc cum nonnullis principio amaro solo, sive adstringenti, sive solummodo vi stimulanti omnium principiorum simul adscribere velis (20).

Quod dari febrim intermittentem, quae resistat binis dosibus hujus salis ponderis 36 granorum. — etc.

Interim recte hic auctor dubitat de veritate hujus asserptionis, contra quam observata quaedam opponit, dum magnum hujus rei momentum medicis commendat *l. c. p. 162 et seqq.*

DESCHAMPS jam in *tom. 48 horum Annal.* descriptionem dedit hoc sal parandi, quod nominare proposuit *quinquate calcaire*, dum annotaverit simul, libram integram Corticis flavi, sibi dedisse, undecim drachmas hujus salis.

GRINDEL interim affirmat acidum kinikum non existere in ullo corpore vegetabili indigeno, sed solummodo in illis, quae in regionibus calidioribus crescunt; uti in Gummi Kino, Catechu, fabis Coffeis crudis etc. *l. c. p. 103 et 104.*

(19) MURRAY, *l. c. p. 568 et seqq.*

(20) Conf. REIL, *Fieberlehre, B. 2. p. 168.*

Quod ad *primum* attinet; observationibus PRINGLI, MACBRYDI, PERCIVALI, MAUTTI aliorumque jam dudum levictum est, carnem hominum variis morbis defunctorum, vel et sanguinem ex vasis extractum, cum Cortice commixta, non tam cito putrescere (21); dum ars coriaria Corticis Quercini, Cinchonae quodammodo analogi, usum et effectum monstrat (22).

Quod ad *secundum*, nemo non novit Corticis nostri virtutes interne assumti, quas omnes hic repetere, neque cum nostro scopo, neque cum ordine hujus disertationis conveniret.

Si autem bene distinguimus in genere inter vires medicaminum in corporibus mortuis vel vivis exploratorum, et quidem in specie hujus pharmaci, quisque intelligit magnam differentiam hic dari inter diversos hosce casus.

In chemica nempe actione simplici, qua tali mortuo, affinitates corporum agunt secundum regulas notas et certas, in corpore autem vivo interdum quidem affinitates mortuae, ut ita dicam, partim agunt, sed hae non raro supprimuntur vel determinantur, et fere semper combinantur cum actione viva qua tali stimulo corporis adhibiti producta. — Et sic Cortex quidem simul corrigere potest materiem, in visceribus contentam, jamjam putridam vel putrescentem, sed sine dubio majori adhuc efficacia hic

(21) Conf. MURRAY, *l. c.* p. 555. — Et VOLTELEN, *l. c.* p. 349.

(22) Doct. WESTRING Corticis vim febrifugam in principio tannante (*in vi coriaria*) supponit, quod Cortex flavus majori copia, secundum illum, continet, *sur les diverses especes de Quinquina, et sur leurs vertus comparées, par M. J. P. WESTRING Medecin a Norcop en Suede. Ann. de Chimie, t. 32. p. 176.*

MUTIS in Corticis flavi specie vel aureo (*quinquina orangé*) maximam vim febrifugam inesse credit, et quidem in ejus principio balsamico, vide ALIBERT, *Traité des fièvres pernicieuses ou ataxiques intermittentes in Ann. de Chimie, tom. 41. p. 289*, et FABRONI, *in Efemerid. Chim. Med. di Milano 1805. N. III. et Neues Journal der ausländischen Litt. B. 6. S. 2. f. 21 von HARLES und RITTER.*

hic agit ut stimulans, ut adstringens, ut confortans, motus corporis proprios excitando, solida laxa contrahendo, secretiones salutares conservando, augmentando, et aequilibrium restituendo; in tali nempe corpore, quod hisce actionibus adhuc idoneum est (23). Si etenim vires hic jam nimis sunt labefactatae, si partes corporis sensibiles jam nimis sunt irritatae, si tandem actiones, coeterum salutares, jam sunt motae in agitationes enormes, fieri nequit, quin, partibus ultra modum stimulis, novi addantur stimuli, et aequilibrium, status normalis totius corporis vel partis cujusdam, toties turbetur.

Hoc ergo discernere, dijudicare et dirigere medici est, quod sano ratiocinio et manu exercitata sane optime peragitur. Sed et tyrones auxiliis non carent; qualitatibus nempe corporum, et natura morborum bene intellectis, sedula attentio ad lectum, observatis aliorum fulcita, rationalem format practicum, quem hic, in sequentibus morbis, describere mihi animus est (24).

(23) Conf. *illam hujus dissertationis partem quae de febre putrida agit.*

(24) Pultre C. HECKER Medicum hic depingit rationalem, ubi inquit, „Der
 „Arz befindet sich dabei ganz in dem Falle des Malers, dieser lernt zuerst Ge-
 „sichter nach allgemeinen Regeln und nach Idealen zeichnen, und dan erst gelingt
 „es ihm, ein treffendes Portrait des einzelnen mit seinen Eigenheiten darzustellen;
 „der Arzt macht sich zuerst mit den Idealen bekannt, die Pathologie von den
 „Krankheitsformen aufstellt, diese Ideale findet er aber am Krankenbette nicht wie-
 „der, sondern modificirt nach den eigenheiten eines jeden Einzelnen. *Ueber die
 Nervenfeber, p. 19. (Edit. Belg. p. 10.)*

CAPUT SECUNDUM.

DE MORBIS ACUTIS.

Morbus acutus quid sit, unicuique notum est, sed quoniam omnes, qui huc pertinent, morbos enumerare necesse est, ut in quovis morbo vires et stadia remedii nostri indicentur, congruum puto hosce morbos accurate definire, ita ut haec definitio, cum ipsa rerum natura conveniat, et simul cum opinionibus veterum medicinae scriptorum quadret.

Consulemus ergo HIPPOCRATEM qui morbos *acutos* declarat, qui *intra dies quatuordecim judicantur* (1).

Huc ergo pertinent omnes morbi febriles, qui crisi observare solent, et intra breve temporis spacium absolvuntur. — Quamobrem HEURNIUS, hoc loco addit. "Enati ab humore calido et tenui cum febre continua essentiali. — Nam qui acumen habent ob partem principem quam occupant, in crisi non veniunt, ut apoplexia. Loquitur ergo de acutis, qui febrim essentiali habent, quique simpliciter acuti dicuntur." Hinc et GALENUS ait "nullus morbus, qui cum primum invasit, celeriter movetur, decimum quartum diem superavit"; et alibi "si se remiserit, tunc excurrit longius; nam (inquit) sunt quidam morbi, qui inaequali moventur filo, qui diebus quibusdam vehementer premunt, sed mox

cam

(1) *Aph. 23. lib. 2.*

eam vehementiam exuunt." — CELSUS, de morbis acutis agens, etiam dixit " hic enim breve spatium est, intra quod, si quid auxilium non profuit, aeger extinguitur", et alio loco, " nam ubi sine intermissionibus accessiones et dolores graves urgent, acutus morbus est" (2).

Dum COELIUS AURELIANUS morbos acutos vocat " passiones celeres vel acutas"; et recentiores in hac re consentire videntur, cum v. g. SYDENHAM, qui, de morbis acutis in genere agens scripsit " atque hujusmodi plane sunt morbi isti, quos *acutos* appellamus, qui velociter scilicet, atque cum impetu et periculo ad statum moventur." Sed hic auctor porro progreditur, et latiori sensu, morbos acutos describit, ubi ait " quamvis, si minus accurate, haud tamen minus vere loquamur, isti etiam morbi pro acutis sunt habendi, qui, licet respectu paroxysmorum, si omnes simul sumantur, tardius movent, respectu tamen paroxysmi cujuslibet, particularis, cito atque etiam critice ad finem perveniunt, quales sunt febres intermittentes omnes (3)." Sed de hisce sermo hic non est, utpote in genere pertinentibus ad aliam morborum classem, qui perraro, si febrim haemitrytaeam et aliquot febres intermittentes anomalas excipias, per se necant, sed vires consumendo, functiones quasdam laedendo, et statum normalem turbando, nocent. — Hisce igitur bene perpensis, congruum mihi videtur morbos acutos appellare, tales morbos, qui uno decursa ut plurimum progrediuntur, gravibus symptomatibus saepe stipati et plus minusve periculosi sunt, qui crisin observant, et intra breve temporis spatium judicantur.

Huc ergo praecipue referri possunt.

Fe-

(2) Lib. 3. c. 1 et 2.

(3) De Morbis acutis in genere c. 3. p. 3.

Febris *Inflammatoria.*

—— sic dicta *Catarrhalis.*

—— *Biliofa.*

—— sic dicta *Flava.*

—— *Nervofa.*

—— *Putrida.*

—— *Eruptiva.*

Omnes etenim hi morbi uno decurfu ut plurimum progrediuntur, gravibus fymptomatibus flupati et plus minusve periculofi funt, faepe crifin obfervant, et intra breve temporis fpacium, qua tales, judicantur.

In perfequenda autem noftra thefi animus mihi eft hofce morbos breviter defcribere, fimplices qua tales, et abfque ulla combinatione (4) ut ab auctoribus fide digniffimis funt notati, quo accuratius patebit, *ubi, quando, et quare* Cortex Peruvianus, jufto titulo, adminiftrari debeat nec ne.

(4) Hic ergo fermo non erit de febribus anomalis, quae vel complicatione quadam compofitae, vel dubiae naturae funt, quarum haemittitaeus, febres larvatae, febris fic dicta bellica HUFELANDI, febres caftrenfes, nofocomiales, carcerum, febres gastricae, pituitofae, puerperales, verminofae etc. exempla praebent. — Conf. V. D. HEUVEL, *de variis februm, morborumque febrilium complicationibus et fufceptionibus inter fe et cum aliis morbis, et de vartis confufionibus fignorum hinc natis, diagnofin difficilem reddentibus, in Tentam. Nofol. Lugd. Bat. 1787. p. 247 et feq. et de febribus anomalis et larvatis p. 295.* et MORTON, SYDENHAM, BIANCHI, WERLHOFF, ALIBERT etc. In hifce ergo fimpliciter defcribendis, qua talibus, confufio illa vitari potest, quae tot ac tales dedit discrepantias opinionum, inter auctores, et de caufis, et de natura, et de methodo fanandi morbos fporadicos, in genere, et epidemicos in fpecie; genio ac natura morbi cujuflibet fpecifici etenim bene notis, complicationes melius dijudicari poffunt.

CAPUT TERTIUM.

IN QUONAM MORBORUM ACUTORUM STADIO CORTEX
PERUVIANUS PROPINARI POSSIT ET DEBEAT.

Cum in analyfi chemica vidimus Corticem Peruvianum gaudere principio aromático, amaro, adstringente, falino-acido-calcareo et martiali, dum nonnullae hujus species tannum contineant, eumque exinde pertinere ad remedia incitantia, inspifantia, adstringentia, roborantia (1) et antifeptica, facile est judicare in quibusnam morbis acutis, et quo tempore in genere Cortex noster conveniat.

In omni ergo morbo acuto, coeteris paribus, Cortici locus est, ubi vera adest debilitas (2), ubi fibra laxa (3) flaccida, iners est; ubi pulsus debilis, parvus, lentus, mollis, repens; ubi respiratio lenta sed libera, aequalis; ubi lingua humida, vel ad humiditatem proclivis est, ejusque in margine fordes separari incipiunt; ubi ejus color neque nimis exaltatus, vel ejus epithelium nimis sensibile est

(1) Conf. RÖMER, *Disf. Med. Ther. inaug. de remediorum roborantium notione, accuratius, quam vulgo fieri solet, determinanda. Traj. ad Rhen. Ao. 1811. et HUFELAND Allgemeine Therapie §. 87.*

(2) Vide V. D. HORST, *Disf. inaug. de debilitatis morbosae natura et differentiis, accuratius determinandis. Trajecti ad Rhenum.*

(3) Conf. VOLTELEN, *l. c. pag. 355 et seq.*

est. — Ubi praecordia non dolent, ubi ventriculus vel intestina non impura, vel, materie tumefcente, repleta sunt; (4) ubi urina non penitus limpida, vel urens, coloris exaltati, biliosa quasi redditur; ubi sedes non deficient vel nimis solutae sunt, ubi conamina naturae medicatricis, aut debilitate, aut duratione morbi, non totidem sufficiunt ad crisin promovendam; ubi crisis nimis prolixa est vel nimis longe protrahitur; ubi sanguis vel alius humor inquilinus, vitae necessarius, nimia quantitate effluxit, sive artificiose, sive fortuito; ubi secretiones nimis prolixae sunt; tandem ubi febris, aut vehementia sua, aut duratione, omnes vires consumit, specificae et fere ubique certe, si febris sit vere intermittens, saepe, si sit intermittens originis (5), rarior in veris continuis remittentibus, perraro, si umquam, in continuis continentibus (6).

Hisce igitur fundamentis generalibus nitens, progrediar, in explorando stadio morbi cujuslibet, antea notati, in quo Cortex proponari possit, et quidem primo in

FEBRE INFLAMMATORIA.

Febris inflammatoria (7) non tam facile justo definitur. — Claris-

(4) Pulchre hic MURRAYUS „ si plethora laborat (aeger), venae sectio; „ si diathesi inflammatoria, antiphlogistica administranda; si primae viae fordibus „ scatent, vomitoria, quae praestant, vel purgantia usurpanda; si obstructions „ viscerum invaluerunt hisce, quantum fieri potest, referendis commodis resolu- „ tibus prospiciendum”, *l. c. p. 559.*

(5) Vid. HOFFMANN, *Med. Rat. Systh. Tom. II. Sect. I. cap. 1. operum. Tom. II. p. 16. §. 5. p. 17. b. U. 21. p. 20. Obs. V. in epicrifi p. 20. b. Obs. VI. in epicrifi p. 22. Obs. XI in epicrifi. WERLHOFF, de febribus p. 54. GRAINGER, febr. anomal. p. 113. et seq. TORTI, febr. period. p. 27. et VOLTELEN, l. c. pag. 334. et seq.*

(6) Conf. MURRAY, *l. c. p. 578. et seq.*

(7) *Synochus imputris* GALENI, *Synocha simplex, et acuta sanguinea* HOFF-

risimus Praeceptor noster OOSTERDYK hanc appellat " febrim continuam acutam, quae oritur a sanguine phlogistico (8)". Secundum Cl. SPRENGEL pars dicitur inflammata, si symptomata impulsus sanguinis continuum, cum laesione actionum inde exorta, notant (9)", dum post divisionem inflammationis in externam et internam, in descriptione hujus ultimae, addit, " interdum totum corpus sympathice afficitur, quo febris oritur, nonnunquam pro specifica habita, et signis suis specificis pro febre inflammatoria indicata (10)."

REIL inflammationem, " morbum specificum principii vitalis vasorum sanguiferorum appellat, cujus symptomata continua sunt rubor, calor, dolor et exsudatio (11)."

Dividit autem inflammationem in *synocham*, *typhum* et *paralytin*: prior ad febrim inflammatoriam veram, acutam vel sthenicam; secunda ad febrim inflammatoriam sic dictam spuriam, chronicam, passivam, asthenicam Auctorum (12), pertinet; dum paralytis va-

MANNI, febris continens vel synocha STAHLII, continua non putris BOERHAVII, febris inflammatoria simplex HUXHAMERI et REILLII, simplex inflammatori febrer BRÖCKLESBEI et PRINGLIJ; febris inflammatoria STOLLII, Synocha SAUVAGESII et CULLENI, fièvre angiotenique PINELLI.

(8) Praecept. Med. Pract. p. 38.

(9) Entzündet neunt man einem Theil, wenn er die Erscheinungen des fortdauernden Andranges des Bluts und die dadurch erfolgten Verletzungen der Verrichtungen zeigt. Handbuch der Pathologie ed. 3. th. 2. p. 185.

(10) Es phlegt aber auch der ganze Körper in Mitleidenschaft gezogen, und ein Fieber erregt zu werden, welches man sonst für ein eichentumliches gehalten, und von ihm besondere Merkmale unter dem Namen des Entzündungsfiebers angegeben hat, p. 188.

(11) Entzündung (inflammatio, incendium, phlegmone, phlogosis) ist eine eigenthümliche Krankheit der Lebenskraft der Blutgefäße, deren beständige Zufälle Röthe, Geschwulst, Hitze, Schmerz und Ausschwitzung sind, l. c. p. 207 et 208.

(12) Conf. v. D. HEUVEL, de inflammationibus chronicis, l. c. p. 160.

forum oppositum statum indicat. — Hic nempe vasa morbosa amiserunt vel partim vel penitus omnem incitabilitatem et actionem, et, in altiori gradu, etiam vim vegetativam (*vegetationsvermogen*).⁽¹³⁾ Magis distincte, uti mihi videtur, morbi inflammatorii definiuntur a nob. v. D. HEUVEL, ut morbi ab impetuosa actione vasorum circulatoriorum, humores circulantes alicubi, majori vi et copia, propellente, quam sano in statu, cum violentia vasorum, in quae impelluntur, reactione, et aucta hinc humorum et vasorum mutua actione et reactione cum suis effectibus (14).⁽¹⁴⁾ — Dum febrim ipsam inflammatoriam universalem *synocham pure phlogisticam* nuncupet, et qua talem enumeret inter febres a praeternaturali irritamento praecipue dependentes, intensitate vis vitalis et hinc tono praeternaturaliter aucto, praesertim in systemate circulatorio (15).⁽¹⁵⁾

Quidquid sit, symptomata hujus morbi sunt, ardor intolerabilis; siccitas partium plerarumque; urina pauca rubra, ardens; alvus clausa prius, post saepe liquida; anxietas; delirium; convulsiones; vigiliae; pulsus durus, plenus, celerrimus; respiratio densa, cita, anhelosa, calida; tussicula; sitis intensa (16).⁽¹⁶⁾

Si ergo haec symptomata, et ipsius morbi causa proxima, ejusdemque effectus, comparentur cum notis Corticis Peruviani qualitibus chemicis, et cum regulis generalibus, in initio hujus capituli descriptis, nullus practicus rationalis hunc praescribere audebit; omnia etenim symptomata, jamjam satis gravia per se, graviora exinde redderentur; tensio, siccitas, anxietas, aliaque.

Et hoc est quod convenit cum effato magnorum in arte virorum

(13) L. c. p. 234.

(14) L. c. p. 136.

(15) L. c. p. 231.

(16) OOSTERDYK, l. c. p. 38.

rūm, qui de hoc Cortice, vel ex professo, vel in transitu scripserunt, exceptis nonnullis, quorum Cl. VOLTELEN catalogum enumerat, hac in re quodammodo dissentientium, sed majorem numerum aliorum simul describit, qui theoriam sanam hanc defendunt, ex quorum omnibus unum et quidem WERLHOFIUM, summum ceteroquin Corticis praeconem, et inter defensores coryphaeum, in scenam producit, dum disertis verbis inquit " nocere potius quam juvare posse videtur in febribus naturae continentis, praecipue ἐπακμαστικῆς inflammantis, suppurantis, catarrhalis, exanthematicae, acutae, et quarum typus, nullo adhuc remedio specifico reperto, ante sui temporis decursum est insuperabilis, quamvis periodis quotidianis, vel vagis, intermittentium indolem mentiantur, vel ex illarum genere, per transmutationem, natae sint etc. (17)."

Roborantia, ad causam materialem harum febrium tollendam, minime conveniunt, inquit HUXHAMUS (18).

Ait tandem Cel. VOLTELEN, " nocet vehementer Cortex, ubicumque inflammatoriae diathesis signa adfuerint, fibrarum tensio rigida, stricturae ex stimulo inflammatorio genitae, ardor, siccitas, vasorum immeabilitas, humorum auctus cum densitate motus, pulsus durus, fortis, tensus etc. (19).

In omni ergo febre inflammatoria, sive haec sit vehemens synochus, sive sit simplex Auctorum, sive hae per se sint simplices febres systematis vasorum sanguiferorum generalis, sive quadam inflammatione topica stipatae sint, Cortex nocet, et inde regula practica resultat, quod, si venae sectio, optimum illud remedium

(17) Opera T. I. p. 39 etc.

(18) T. I. p. 299.

(19) L. c. p. 348. Qui plures auctores hunc in finem consulere cupit scripta legat SYDENHAMI, BOERHAVII, MORTONI, SWIETENI, HUXHAMI, STOLLII; et MURRAYI Apparatum p. 580 et seq.

fic dictum antiphlogisticum, e natura morbi indicatur, Cortex indicari nequit.

Donec etenim stadium illud tensionis vasorum durat; donec indicatio refrigerans et relaxans, e natura morbi, requiritur, Cortex contraindicatur; nec hic umquam convenire potest, nisi eo tempore, quo energiea vasorum, aut vehementia morbi, aut resolutione, aut crisi incipienti, aut crisi facta, labefactata, aut deficit aut deficere incipit, aut corpus ipsum ad gangraenam vergit (20).

In omni ergo casu, ubi stadium tensionis, status hic vere sthenicus in stadium laxitatis, in statum vere asthenicum, transit, viresque languescere incipiunt, adeoque non amplius valent vel ad crisin quandam formandam, vel ad hanc, jamjam formatam, continuandam, vel, ad resolutionem peragendam et perficiendam, vel tandem ad suppurationem, praecedentis inflammationis sequelam, sustentandam, Cortici, ut remedio summe confortanti, naturaliter locus est. — Quae omnia cognoscuntur, vel ex signis generalibus, vel ex particularibus.

Si nempe ardor ille diminutus, si siccitas universalis pro mollitie humida mutata sit, si lingua madescere incipiat, si urina copiosior, blandior, et limpidior fecernatur, et sedimentum leve, initio nubeculae instar pendens, dein subsidat, si anxietas ad praecordia minor, delirium minus vehemens, pulsus durus in mollem, celer in tardiozem, et frequens in rariorem transit; si tandem respiratio longior, liberior fiat et facies minus rubeat; vel si languor universalis, decubitus supinus passivus, leve delirium, symptomata nervosa, alvus putrida, petechiae, maculae gangraenosae etc. superveniant, tunc, in ratione intensitatis horum symptomatum, Cortex pro-

(20) Si post topicas inflammationes gangraena oriatur, et puogenes non bene procedat, vel, loco puris, ichor fecernatur, nullum remedium Cortice praestantius interdum invenitur: Conf. MURRAY, *l. c.* p. 605 — 614.

propinari interdum potest et debet, five haec symptomata exorta sint violentia febris, five mala pertractatione, five venae sectionibus immodicis (21).

Prodesse caeterum Cortex potest in Typho sic dicto inflammatorio REILII; in inflammatione sic dicta impura chronica vel passiva (22), ubi nempe inflammatio dependet ab aucta sensibilitate, quod non raro in morbis nervosis accidit (23), vel, in posteriori casu, ab imminuta exergeia (24).

In febribus inflammatoriis continuis proteiformibus, ex intermittentium fomite ortis, tandem Cl. VOLTELEN et Corticem concedit, sed caute addit, "modo non febres inflammatoriae typum intermittentium dolose induerint, uti factum fuisse notavit PRINGLE (25), sed simul Corticem vehementer nocuisse (26)."

FEBRIS CATARRHALIS.
Cl. SPRENGEL febrim catarrhalem "febrim appellat asthenicam, mitissimam, ubi membrana Schneideriana et viae aërierae

(21) Conf. Cl. VOLTELEN, *l. c.* p. 347.

(22) Conf. HUFELAND, *Beobachtungen etc. Journal B. 7. St. 1. s. 205 et seq.* (Ed. Belg. p. 133 et seq.)

(23) Vid. REIL. *l. c.* T. I. p. 571. et T. II. p. 277. et 278.

(24) In inflammationibus chronicis interim, (monente SELLE, *l. c.* p. 362), cavendum, ne methodus sic dicta antiphlogistica sit nimis fortis vel nimis longe protrahatur. — Symptomata etenim inflammatoria hic obvia interdum subito in statum oppositum transeunt. — Summum morbi punctum vel *ἀκμή*, ubi morbus nempe non amplius increscit, monente Patre, non raro hic periodum sistit, ubi potest Cortex caute, et interdum juste propinari debet. Pulsus hic ut plurimum omnia alia signa diagnostica praecedit, dum subito mollior, debilior et frequentior fiat, et postea alia symptomata passiva sequantur.

(25) *De Morb. Castr.* p. 125.

(26) *L. c.* p. 347.

praecipue patiuntur, altiori sensibilitate, et fortiori humorum impetu (27)."

Latiori sensu definitur a Cl. v. D. HEUVEL, ubi inquit, "est Typhus cum dispositione ad rheumatismum, a suppressa perspiratione, et inde inquinata humorum massa per materiam, quae per hanc excretionem eliminanda erat, praecipue dependens" (28).

Dolet autem in hoc morbo totum corpus, praecipue caput et membra; horroris, frigoris, calorisque vicissitudo reperiuntur; oculi rubri, lacrymosi sunt; nasus siccus, sensibilis; interdum sterutaciones, gustus impurus; vox rauca; lingua sicca, rubra, alba, glutinosa; appetitus depravatus est; interdum amarities et sensatio plenitudinis observatur; variat alvus; urina ut plurimum minor, limpida, pituitosa.

Haec signa interdum febrim praecedunt, interdum simul incidunt, quibus, si morbus ingravescit, motus spasmodici, pulsus par-

(27) „ Ein asthenisches Fieber, in gelindesten grade, wobey die Schneider-
sche Haut und die Luftwege hauptsächlich an erhöhter Empfänglichkeit und
verstärktem Andrang der säfte leiden, neiszen katarrhaleieber" p. 150.

Auctor hic febrim catarrhalem suam ad febres remittentes (*nachlassenden*) refert, dum *alio in loco*, de hisce febribus in genere agens, dixit (p. 35). „ Li-
mites inter signa continuitatis et remissionis non ita apertos esse inter nonnul-
las febres, ut haec differentia asumi possit."

(28) L. c. p. 244. Exempla vide apud SYDENHAM, et HUXHAM *de morb. Epid.*, op. T. I. p. 286. et seq. et STOLL. *R. M.* p. 11. p. 30, 32; p. 3. p. 138; et passim: HEBERDEN in *Medical Transactions* V. I. p. 437, ubi descriptio occurrit febris catarrhalis, quae mense Junio et Julio Anni 1767, Londini regnavit: erat autem haec phlogosi saepe multa juncta: GRANT'S *Observations on the late Influenza etc.* Lond. 1775 et 1782. CRELL, *Disfert. historiam Catarrhi Epid. anni 1782 sistens*, defendet LVNGUTH: MICHEL, *Geneesk. verh. over de oorzaken, onderscheiding en geneezing der Febres Catarrhales*; HAMILTON, *Description of the Influenza*.

Vide et SPRENGEL *de Influenza* l. c. p. 56 et 57.

parvus et frequens, respiratio difficilis, palpitationes et somnolentia junguntur (29).

Si autem febris regulariter decurrit, aucta et abundanti perspiratione, interdum per nycthemeron, ut plurimum, vel inter tres, vel plures dies solvitur, dum urina hypostatica insequatur.

In tali ergo morbi decursu nunquam fere Cortex indicatur.

Si autem sudor nimis copiosus sit, si urina, coeterum critica, sedimentum nimis copiosum praecipitet; si febris ultra modum perduret, vel vires deficere incipiant, tuto et necesse Cortex propinari potest et debet (30).

Non raro autem hic morbus, vel ab initio, vel in suo decursu, cum aliis complicatur morbis, vel in alios transit, sive epidemia regnante, sive crisi imperfecta, sive debilitate, sive mala pertractatione (31).

Prima complicatio, secundum Cl. MICHEL est cum dispositione inflammatoria; secunda cum erysipelate; tertia cum pituita; quarta cum materie biliosa (32).

Praefero autem distinctionem inter febrim catarrhalem simplicem, de qua supra egimus, inter febrim catarrhalem inflammatoriam, inter febrim catarrhalem biliosam, et inter febrim catarrhalem sic dictam malignam (33); dum erysipelas et pituita referri possint ad symp-

(29) Qui plura hujus morbi symptomata cognoscere cupit consulat hanc in finem Cl. MICHEL, *lib. cit.*

(30) V. D. HEUVEL *l. c. p. 244—246* et SPRENGEL *l. c.*

(31) Conf. MICHEL *l. c. p. 95, 96, et p. 101, et V. D. HEUVEL l. c.*

(32) Vide MICHEL, *p. 56, 57, et seq.* et SPRENGEL *l. c. p. 54, V. D. HEUVEL l. c. p. 257.*

(33) Febrim catarrhalem malignam dico talem febrim, ubi materies catarrhalis sic dicta, jam ab initio, absque alia sensibili praegressa laesione, adeo cerebri nervorumque energieam suffocat, viresque prosternit, ut omnes corporis functiones plus minusve laedantur, et affectio nervoso-putrida in corpore oriatur; dum

symptomata plus minus rariora, quae ad essentiam febris catarrhalis, qua talis simplicis, non pertinent.

FEBRIS BILIOSA.

Febris Biliosa (34) est febris continua remittens, in qua bilis, aut quantitate, aut qualitate peccat (35).

Symptomata hujus febris sunt capitis dolor, saepe gravissimus, ita ut caput veluti disrumpatur; subinde adest faciei rubor, oculorum quasi scintillatio, sed plerumque faciei color $\chi\lambda\omega\rho\delta\varsigma$, id est cum virore pallidus, qui et non raro album oculorum inficit; lingua sicca, sordida, flavescens invenitur; appetitus depravatus est; sitis ut plurimum vehemens; labium superius et maxilla tremula; pondus ventriculi et dolor ejus adest, si contractetur; hypochondria tensa, elevata, dolentia, dolore acuto, gravante; borborygmi,

fla- dum autem complicationes, quoad earum naturam et decursum, vel ad febres inflammatorias, vel ad biliosas, vel ad nervosas, vel tandem ad putridas pertineant, earum cura naturaliter ad has ordinari debet. Conf. *Specimen pathologicum med. inaug. quo inquiritur in propriam malignitatis notionem a* JACOBO PARADYS *Lugd. Bat. 1807.*

(34) *Febres a bile* HIPPOCRATIS (*de morb. L. 2. S. 37*). *Febres mesentericae* BAGLIVII (*op. p. 51*). *Febres gastricae* BALLONII (*oper. L. 2. Epid. p. 78*). *Febris biliosa* STOLLII *Rat. Med. T. I. part. 1. Febris gastrica* SELLII *l. c. p. 216. etc. Synocha cholericæ* VAN DEN HEUVEL *l. c. p. 127 et 233.*

(35) Plerique autem auctores hanc febrem inter febres sic dictas gastricas vel saburrales locant enumerantque, quae complicatio certe non raro accidit, dum autem pura consistere potest, et sic speciem constituit propriam, illam, qua talem distinctam, describere et pertractare placuit.

Conf. et Prof. THUËSSINCK in *Geneesk. Waarn. omtrent de ziekten welke in het Nosoc. Acad. van de Universteit te Groningen van Sept. 1804 tot Junij 1805, zijn behandeld, p. 32. et seq. et* DE WIND, *de morbis vero et stricto sensu biliosis.*

flatus; levis et sponte orta diarrhoea insequuntur; urina jumentacea; sedes putridae et acres; debilitas subitanea; nausea; vomitus; anxietas; inquietudo; oculorum nictus, et interdum sudor vere putridus (36).

Sive autem haec febris simplex sit biliosa, qua talis, sive gastricae complicationis, ingenere distingui potest in sthenicam et asthenicam (37); ille *ardens* vel *causus* (38) appellari potest, dum haec ad complicationes catarrhales nervosas vel putridas referri possit.

Quidquid sit, si symptomata et scriptores celebriores consulamus, facile patet, hepar, organum illud bilem fecernens, in febre nostra simplici biliosa, in actione inordinata versari. Prima ergo indicatio est stimulum demere vel derivare, et effectum, materiem biliosam, evacuare (39).

Prima indicatio autem variat pro varia causa. Si nempe sanguinis orgasmus hepar petens, aut sua copia, aut qualitate sua, organum hocce irritat, vena secanda vel ejus dispositio emendanda est. — Si e contrario materies catarrhalis, rheumatica, saburralis, vel alia materia morbosa hepatis actionem adaugeat vel depravet, diluentibus, diaphoreticis, vesicantibus, resolventibus, eccoproticis vel et emeticis opus est, si materies turgeat (40), quo simul alteri indi-

(36) Conf. BIANCHI *hist. hep.* p. 2. et 3. v. SWIETEN *T. 2.* STOLL. *R. M.* p. 3. et MICHEL *l. c.* p. 62.

(37) SPRENGEL, *l. c.* p. 132.

(38) Conf. OOSTERDYK SCHACHT, *Instit. Med. pract. ed. Traject. ad R.* p. 20 et seq. SELLE *l. c.* p. 231. VAN SWIETEN *Comm. T. II.* p. 444. v. D. HEUVEL *l. c.* p. 234. *Not. a.*, et REIL *l. c. B. 2.* p. 50. §. 14.

(39) Necesse est in hoc casu prolixius, et de aliis indicationibus, agere, ut inde pateat quo tempore, quoque loco, remedium nostrum heroicum conveniat.

(40) "Mobili hac colluvie reddita, inquit SELLE, vel ex massa sanguinis ad intestina delata, HIPPOCRATIS loquendi more, tunc turgida est. — Turget autem vel supra vel infra. — Materies circa ventriculum vel supra turgescens, sequentibus signis, sese manifestat: lingua squalida, ita ut illa sordities digito defumi-

dicationi satisfiat; sanguis autem, in hoc casu, porro corrigitur diluentibus, refrigerantibus, acescentibus, fructibus vegetabilibus recentibus, acidis vegetabilibus et mineralibus.

In febre biliosa ergo, qua tali, per se Cortex nunquam propinari potest e natura morbi (41).

Fieri autem aliter nequit, quin corpus, aut ipsa morbi vehementia aut indole, aut tentaminibus naturae luctantis, aut arte interdum debilitetur adeo, ut confortantibus uti necesse sit.

Si nempe febris adeo fit vehemens, aut talis indolis deleteria, ut subito diathesis putrida oriatur (42), quod non raro in febribus

possit. — Anima foetida, nausea, conatus vomendi, vomitus biliosus vel pituitosus. Sensus molestiae circa praecordia. — Extremitatum frigus. Inquietudo et anxietas. — Dolores artuum, cephalalgia, susurrus aurium, oculorum caligo, vertigo. — Materiem autem infra turgere, vel intestinis insidere, significant genuum gravitas; lumborum dolor; ventris distensio; murmura et tormina; alvi egestionem liquidam, corruptam, acres, l. c. p. 219 et 220. Conf. et STOLL, R. M. passim, et THUESSINCK in Gen. Mag. D. I. ff. 3.

(41) PRINGLE observavit febrim biliosam castrensem, t. t. regnantem, usum praemature Corticis diathesin inflammatoriam induisse, *over de Legeziektens h. 4. §. 1-5.* et STOLL, R. M. p. 1. p. 22. inquit. „Cortice Peruviano rarius usus sumus, nisi continua remittens in perfectam intermittentem fatisceret, quae, corpore licet repurgato, nihilominus persisteret, et virium debilitate aleretur. Securius tunc Cortex dabatur, nec tam facillis erat in febrim relapsus, rejecto dum mali fomite.” Sed hic simul attendendum est, quod hic agebatur de constitutione epidemica biliosa inflammatoria.

(42) „Morbi biliosi, quos aestas et autumnus gignit, septici quid maligni, que ferunt, aut in malignos facillime mutantur,” inquit STOLL, R. M. p. 1. p. 24.

Putridae febres subinde aliam labem humorum admixtam habent, quorsum spectat biliosa, sed et in hisce eximius Cortex ad putredinem coercendam, et gangraenam arcendam, modo mitigata fuerit febris, et evacuantia praemisissa; alias enim febrim inflammatoriam produxit: (PRINGLE, *Diseas.* p. 200, HILLARY, *Diseas. of Barb.* p. 164, MURRAY l. c. p. 584.

bus biliosis nonnullis epidemicis fit (43); vel, si molimina critica non sufficiant ad materiem coquendam et expellendam; vel tandem, si abusu refrigerantium, emeticorum vel purgantium, vires languescant, tum certe, debitis sub conditionibus, Cortex administrari potest (44).

Hic autem videtur bene inquirendum esse.

1°. Si omnis dispositio phlogistica sic dicta absit;

2°. Si materies peccans sit expulsa.

3°. Si fons materiei peccantis fileat; et tandem

4°. Si vires aegri absolute hoc medicamentum requirant.

Quod ad *primum* attinet, in historia febris inflammatoriae jam
fa-

(43) MICHEL de medicamentis evacuantibus et simul *antisepticis* in febribus catarrhalibus biliosis loquens addit " doch de voorzichtigheid eischt veeltijds de-
ze middelen saamtevoegen met den *Peruviaanschen* bast, voornamelijk wanneer
de lijder zwak en de koorts hevig is; ik heb in een aantal zieken het nut
dezer handelwijze waargenomen, ik heb mij elders daarover breder uitgelaten,
en ik zie met vermaak, dat deze geneeswijze, ook van beroemde Genees-
heren, welke de constitutie van ons Vaderland, en deszelfs inwoonderen van
nabij kennen, als nuttig aangeprezen wordt." *Waarn. van den Heere de MAN*
in Epid. N. C. nov. Tom. VII. l. c. p. 121.

(44) SELLE hic notat " si quando ex nimia primarum viarum debilitate nova
semper colluvies gignitur, decoctum Corticis Peruviani propinari potest, qui
simul antiseptici medicamenti virtute praeditus est" *l. c. p. 255.*

ONTYD As thus, inquit, in these cases the fordes of the primae viae origi-
rate from the weakened tone of the primae viae, and are frequently nothing
but the effects of the too long protracted use of resolvents and evacuants,
the natural inference is, that such remedies are by no means calculated to
remove the disease, but that the medicines, indicated here, are tonics; such as
astringents, bitters, *bark*, steel, alun, snake root, and wine, by the use
of which the foulness of the tongue, the depraved taste in the mouth, the
sense and weight of fulness in the stomach, gradually disappear, the appetite
returns, and the patient's health is perfectly restored", *l. c. p. 140 et 141.*

fatis de hacce materie dictum est, dum STOLL (45), REIL (46), TOMMASINI (47) et multi alii Corticis usum, vel in ultimis complicationibus, vetent. — Hic ergo bene attendendum quomodo pulsus se habeat, sit ne durus ac celer, an vero relaxatus et frequentior; ad respirationem, sit ne libera, profunda nec ne; ad linguam, sit ne sicca, arida, humescens aut crustosa, etc.

Quod ad *secundum*. " Impura corpora, quo magis nutriveris, eo magis laedes" effatum jam erat Hippocratis (48), quod hic idem est ac confortare, ideoque haec corpora purgare antea necesse est, quousque hoc fieri possit (49). Modus autem purgandi hic dependet a levamine symptomatum et ab intensitate virium, ad quas dijudicandas pulsus et qualitates sensibiles alienatae contribuunt.

Quod ad *tertium*. In hoc casu praecipue attendendum ad causam materiei peccantis, sive haec sita sit in materie vagante, ad hepar delata, sive in alio irritamento deuterio vel sympathico, quod necessario, si hoc fieri possit, amovendum est (50).

Quod

(45) Vid. notam 41.

(46) " Hat das Fieber den Character der Synocha, so mussem wir denzelben „erst heben" (secundum *Systema Reilianum* Synocha febris est, ubi incitabilitas solito major est); " theils durch die continuation des Fiebers; theils durch die „antiphlogistische Methode. — Die China bringt by diezem character leicht ein „anhaltendes Fieber, oder ortliche entfundungen hervor", *l. c. T. 2. p. 166. No. 5.*

(47) " Quel est celui qui, d'après une theorie exagérée, ose soigner avec „confiance un malade, qui présente les somptomes susdits de la fièvre bilieuse „(sthenique) par l'usage du kina, kina"? *Recherces pathologiques sur la fièvre jaune. Paris 1812 p. 162.*

(48) Aphor. II. lib. II.

(49) " Wir halten mit dem gebrauchte der schwachendem und auslerenden Mittel solange an, als sie die heftigkeit der Anfalle vermindern; vermehren sie „dieselben, so setten wir sie aus." REIL *l. c. p. 166.*

(50) Et hoc est quod convenit cum opinione aliorum, inter quos REIL no-

Quod tandem ad *quartum* attinet. Dantur sine dubio casus, ubi debilitas tanta est, ut interdum licitum sit, in hoc morbo, Corticem praescribere, etiamsi priores conditiones non omnes, vel solummodo pro parte, sint observatae, id, quod in hisce casibus facilius fieri potest, quoniam in tali debilitate rarior dispositio inflammatoria observatur, sed magis in genere proclivitas ad putredinem, ubi Cortex, uti vidimus, non raro tuto administrari, sed et cum aliis medicamentis jungi potest. — Si autem vel cum summa debilitate simul siccitas oris et cutis sit conjuncta, Cortex plerumque nocet et suffocationem promovet, quod facile ex ejus qualitatibus chemicis intelligi potest; si e contrario dispositio humida adsit, quae in dispositione putrida saepe locum habet, vel tempore criseos, si sudores maxime moveantur (51) oriatur, vel tandem si febris sit intermittens originis, vel valde remittentis naturae, et exacerbatione febris symptomata male minantia oriantur, tum certe Cortex administrari debet (52).

Huc quodammodo referri debere videtur *febris* illa, quae, ob colorem flavum, quo in decursu febris, illi afficiantur, qui hoc morbo decumbunt, *flava* (53) dicitur (54).

FE-
minare sufficit, ubi inquit "wenn die entfernte Ursache des Fiebers noch fort-
wirket, und von der Art ist, dass sie gehoben werden kan: so müssen wir
sie vorher heben, ehe wir das Fieber unterdrücken. — Im entgegengesetzten
falle erreichen wir entweder unsere absicht nicht, oder die entfernte Ursache
bringt, nach der stopfung des Fiebers, eine andere krankheit hervor." L. c.
p. 166. No. 4.

(51) Conf. et REIL, ubi dicit "Die China wirkt am besten, wenn, am
Ende des Anfalls, ein hinlänglicher Schweiß erfolgt, und der Urin cri-
stisch ist" l. c. p. 167.

(52) Conf. SELLE l. c. p. 255.

(53) *Yellow fever* HILLARY (observations, etc. p. 143). *Febris flava* BRUCE
Vid. LIND, von der krankheiten, etc. p. 225. *Febris maligna biliosa* AMER-
MOUL-

FEBRIS FLAVA.

Secundum SELLE haec febris sequenti modo definitur.

” Febris acutissima. Ardor magnus oculorum. Anxietas praegravis. Summa debilitas. Vomitus immanis, assiduus, bilis nigricantis. Tensio hypochondriorum, pressione dolens. Univerſa cutis flavedo. Haemorrhagiae. Et nunc vel cutis humida et crisis, vel coma et mors.”

Hic Auctor hanc febrem inter febres biliosas putridas, gradu tantum ab illis differentem (55), SPRENGEL et GILBERT inter febres asthenicas (56) vel adynamicas (etiamſi, ſecundum illos, in initio interdum cum diſpoſitione ſic dicta phlogistica complicatur),

MOULTRIE (*V. Diſf. p. 3*). *Vomito pretto Hispanorum. Maladie de Siam, vel Fievre de Mattelotte* GALLORUM, *Typhus icterodes SAUVAGE, T. 2. cl. 2. ord. 4. Febris Indiae occident. flava maligna* MAKITTRICK (vid. *Sylloge Baldingerianum*) BISCET *verſ. p. 17*. CALDWELL *Medical et physical Memoirs, Philad. 1801. Febris bilioſa putrida* SELLII *l. c. p. 256*.

(54) Sunt qui dubitant ſe ne haec febris bilioſae naturae, nec ne. MAKITTRICK, ex variis argumentis, hanc febrem bilioſae naturae eſſe negat. Lingua enim, ſecundum illum, rarissime ſordida eſt. — Per vomitum nil niſi merae bilis quoddam ejicitur. — Caret illa debilitate, quae depravationi primarum viarum anſam praebet, dum ſaniffimae atque ſenſiles conſtitutiones hac febre corripuntur. In cadaveribus ſaepe nullum bilis vitium viſum eſt, ſicut reliqua viſcera abdominalia in ſtatu ſano erant. (Conf. *Sammlung fur Aertze B. 2. ſt. 4. p. 23*.) Haec obſervatio autem, ſine dubio, inter rariores pertinet, dum fere omnes ſcriptores, qui de morbo ex profeſſo ſcripſerunt, contrarium aſerunt. SPRENGEL etiam hoc titulo totidem verbis inquit, ” Inflammationes viſcerum abdominalium ab omnibus obſervatoribus poſt mortem inventae ſunt. Hepar praecipue plerumque abſceſſibus et gangraena erat ſtipatum: veſicula fellis plena bilis atrae, majoris conſiſtentiae etc. (p. 119. TOMMASINI *l. c. p. 11. et ſeq.*”

(55) *L. c. p. 257*.

(56) *L. c. p. 114—117. et TOMMASINI p. 191 et 192.*

TOMMASINI inter febres in initio sthenicas (57) PALLONI immediate inter febres sthenicas enumerat (58).

Quidquid sit, ex comparatione observationum, variis auctoribus descriptarum, videtur haec differentia opinionum quaerenda esse, in eo, quod febris haec, ut fere omnes alii morbi, variet pro climate, anni tempore, causis praegressis, vario subjecto, varia regione, varia tandem epidemia.

Sic in regionibus frigidis morbus rarior est, quam in calidioribus; minor tempore hyemali, quam aestivo; vehementior post errores diaeteticos et constitutionem aeris humidam; frequentior in hominibus robustis obesis, junioribus et aliis, recenter ex regionibus peregrinis et praecipue (59) frigidioribus venientibus, quam in exhaustis debilioribus et senioribus. — Porro non raro observatur sthenicus vel hypersthenicus in initio, asthenicus plerumque in sequentibus stadiis, celer ut plurimum in decursu, lethalis saepe in eventu (60).

SPRENGEL interim hunc morbum in simplicem originalem, et in fortiolem distinguit: ambo ut plurimum habent tres periodos; licet non raro secunda non observetur, vel et aeger, in fortiori

mor-

(57) L. c. p. 132 et 214. Dum ipsum morbum appellat *phlegmasiam systematis hepatico-gastritidis*.

(58) *Observationi mediche sulla malattia febrile dominante in Livorno p. 20.*

(59) " Auch ist es eine, fast bei allen epidemisch herrschenden krankheiten bestätigte Erfahrung, dass Fremde immer in höherem grade davon ergriffen werden, als Einheimische" inquit. *Bemerkungen ueber die Nervenfieber, die im winter 1806 — 1807. in Preussen herrschten. In Journal der Pract. Heilkunde, B. 26. st. 3. f. 122. (Edit. Belg. p. 5).*

(60) Conf. SPRENGEL l. c. TOMMASINI l. c. MOCCHI, PASQUETTI et BRIGNOLE, dans la description de la fièvre de Livourne, PALLONI l. c. LA COSTE, *Disf. historique etc.* DUFOUR, *Histoire de la Maladie regnante a Livourne 1804.* GILBERT, *Histoire medicale de l'armée française a saint Domingue en l'an 10 Paris, an. 10.*

morbo, tertiam, vel interdum secundam, non attingat, sed in prima jam moriatur (61).

Hasce periodos, omniaque symptomata huic morbo propria, hic describere incongruum duco, primo, quoniam quodammodo conveniunt cum illis, quae in febris biliosae historia jam notata sunt; secundo, quoniam febris flava febris biliosae species haberi possit, gravioribus symptomatibus stipata (62); tertio tandem, quoniam, uti jam saepius observavi, ab initio mens fuerit generales morborum characteres solummodo notare.

Hic autem observandum est, quod in decursu hujus febris, primo in tunica albuginea oculorum, in angulo oris et in temporibus, dein in toto corpore color flavus erumpat, qui, monente SPRENGEL, quo citior eo peior est (63), dum vomitu non adeo ipsa bilis, sed atra sic dicta bilis, sanguis nempe niger, evacuetur.

Fieri ergo nequit, quin indicatio, morbo regulariter decurrente (64), singulo stadio propria sit, dum quodque stadium sua signa propria diagnostica habeat.

Si ergo in initio signa adsunt inflammatoria, cura antiphlogistica fit necesse est (65), vena interdum secanda, refrigerantia et acida vegetabilia adhibenda sunt. — Hic autem praecipue cavendum est, ne evacuationes fanguineae nimiae sint, ne tonus primo ultra

mo-

(61) *L. c. p. 114—117.*

(62) Conf. TOMMASINI *l. c. p. 72 et p. 187.*

(63) *L. c. p. 116.*

(64) De tali nempe morbo hic sermo est, ubi nempe fructuose aliquid effici queat; dum fere omnes auctores conveniant, si morbus in initio non juguletur, omnia alia remedia vana esse. TOMMASINI *l. c. p. 226—230 etc.*

(65) "La Methode antiphlogistique, inquit TOMMASINI, est, au commencement de la maladie, la seule qui convient a la fièvre jaune, et il n'en est pas d'autre qui soit capable de la guerir" *l. c. p. 208*

modum auctus, sed ad statum oppositum proclivis, uno ictu cadat, et corpus in debilitatem directam transeat.

Hoc stadio autem peracto stadium cruditatis adhuc adest, ubi resolventia, blanda aperientia, eccoprotica leviora (66), conveniunt. Ad finem autem hujus stadii praecipue patet, si hoc stadium in stadium coctionis vel criseos, vel in putredinem, cum lapsu virium vitalium et dissolutione humorum, transiret.

In primo casu, si vires vigeant, Cortice certo non opus est, cujus usus, si alibi, hic certe maxime circumscriptus esse debet. 1°. Quoniam organa primaria digestionis in hoc morbo adeo patiantur, et debilitentur, 2°. quoniam dispositio phlogistica, ab irritatione orta, adeo facile recrudescat, 3°. tandem quoniam Corticis actio, interdum explorata, fere semper fuerit infelix.

In ultimo autem casu sine dubio Cortex interdum adhibetur; si nempe in morbo coeterum non infeliciter et regulariter decurrente, et cum absentia vitiorum organicorum, fractis viribus, corpus debilitate directa languescere coepit, et materies in intestinis contenta, actione chemica, dissolvatur, Cortex tuto explorari potest et debet, dum in omnibus fere casibus, ubi morbus irregulariter procedat, aut certum superaverit terminum, nihil agendum superest (67).

(66) Omnes fere auctores in eo conveniunt, quod evacuantia hic omnem curam absolvunt, dum emetica fere numquam propinentur; nec mirum, si viscera morbose hic affecta consideres. — Conf. TOMMASINI *l. c. et quidem* §. 97—108.

(67) Inter omnes fere auctores, qui de febre flava scripserunt, PUGNET solus Corticis usum hic illic defendit, Corticem exhibens in hoc morbo *non ut remedium excitans, sed ut febrifugum*. Interdum huic Fructus Tamarindorum sociavit *ut alvus libera maneat*. — Tandem si febris remittatur, adhuc lubentius Corticem cum purgantibus mixtum exhibuit, *ut certius et citius assumetur quantitas sufficiens*, sed in descriptione febris flavae, quae regnavit in insula Barbadesi, a Medico HILLARY facta, patuit, Corticem in initio epidemiae adhibitum esse, sicut et alia stimulantia sic dicta, sed infelicissimo successu. Conf. TOMMASINI p.

FEBRIS NERVOSA.

Februm nervosarum apud auctores duae species inprimis numerantur, nempe *febris nervosa acuta*, et *febris lenta nervosa*; illam *versatilem*, hanc *stupidam* nonnulli dicunt. HECKER autem distinguit inter *febrim acutam nervosam*, *febrim lentam nervosam* et inter *morbos nervosos diuturnos sine febre* (68).

Quidquid sit, id habent hae febres commune, quod secundum SELLE, qui has febres ad *atactas* refert, (quae nullum servant typum vel ordinem in periodis, ex α priv. et τασσω ordino, "hic magna atque praeternaturalis (adfit) partium irritabilitas et sensibilitas; symptomata (sint) nervosa, nec inter se, neque causis manifestis, respondentia" (69).

Dum autem *febris lenta* ad thesin nostram, non pertineat, utpote gradu, vehementia et duratione a morbis acutis differens, agemus solummodo de illa febre, quae dicitur.

FEBRIS ACUTA NERVOSA.

SELLE, et plerique auctores, hanc febrim (70) semper plus minus complicatam describunt, idque non raro cum aliis morbis febribus commune habet, interdum autem videtur simplex existare, et

193—195. et *Description de la Fievre jaune qui a regné a Barbados* Extrait de l'ouvrage anglaise de HILLARY; par BERTIN.

(68) Ad quos v. g. apoplexiam, maniam, crampum, paralyfin etc. refert *l. c.* p. 15. (Ed. Belg. p. 7).

(69) *L. c.* p. 303.

(70) *Typhus* CULLENII g. 5. *Typhus nervosa* SAUV. sp. 2. *Febris nervosa versatilis* FRANKII *L. I.* p. 100 et HECKERI *l. c.* p. 23 et 24. (Ed. Belg. p. 16); *TYPHUS* (Febris dynamicae species) REILII *l. c.* Th. 4. p. 101. §. 26. *Fievre ataxique* PINELLI *t. I.* p. 188.

et praeterea, si quae alia, haec certe ob innumera signa characteristica propria, qua talis quidem simplex considerari posse videtur (71).

SPRENGEL, qui in describendis morbis adeo concinne genium et characteres morborum proprios describit, antequam complicationes commemorat, hanc febrim appellat *febrim nervosam calidam*, (*hitzige nervenfieber* (72) vel et *veram typhum* (*der eigentlichen Typhus* (73), eamque nuncupat "febrim asthenicam, ut plurimum continuam remittentem, cum irritabilitate systematis sensu-
lis et motricis, quae plerumque calidum typum observat" (74).

prae-

(71) Vide hujus exemplum ab illust: HUFELAND descriptum puellae undecim annorum, *l. c. p. 55*. HECKER mensibus Februarii et Martii anni 1807. Berolini inter Rusficos milites, febres nervosas vidit vere acutas, sine ulla putredinis complicatione *l. c. p. 31*. (Ed. Belg. *p. 24*). Dum idem auctor tredecim complicationes describit *l. c. p. 25-28* (Ed. Belg. *p. 18-20*).

(72) *L. c. p. 86*.

(73) *L. c. p. 49*. "Ein asthenisches, meist anhaltend nachlassendes Fieber, mit erhöhter Empfänglichkeit der Empfindungs und Bewegungs werkzeuge verbunden, und welches merhentheils einen hitzigen verlauf hat, heistst *hitziges Nervenfieber*." — Doctor HIRSCH hunc morbum cum organismo humano originalem declarat, dum nempe productum earum potentiarum nocentium efficiat, quae plurimum et universaliter, sub omni habitu, in corpus humanum agunt: "eine mit dem menschlichen organismus ursprünglich vorhandene krankheit, weil sie nēmlieh das produkt der jenigen schadlichkeiten ist, welche am häufigsten und allgemeynsten unter allen verhältnissen auf dem menschlichen körper wirken", *Bemerkungen, ueber den Typhus, nebst Beobachtungen ueber dessen sicheren Heilung nach CURRIE's Methode*, HORN *Archiv. fur praktische Medizin und Klinik B. 4. h. 1. s. 45*. Conf. porro *das typhus-Fieber von Dr. H. GOEDEN Berlin 1810*. Quid autem veteres sub nomine *typhi* intellexerint non semper idem est, (HIPPOCRATES 1 et 2. *de intern. affect.* FOESII 553). In eo autem conveniunt, quod *typhodes dicantur febres, quae cum stupore fiant, et intensam cum furore habeant mentis alienationem*.

(74) Interim dantur qui distinguunt inter *Typhum* et *febrem nervosam*, dum *typhum* vocant illam febrim nervosam, quae semper a miasmate proprio oritur, se

ip-

Praecipua symptomata, secundum hunc scriptorem, sunt sequentia. — In initio, sensus acuuntur; oculi lumen non ferunt, indeque caput vehementer dolet, et anxietates oriuntur. — Auditus valde sensibilis est, odor et gustus depravati. — Vespertino tempore omnia symptomata aggravantur, et calor magis ardens, pulsus celerior, magis irregularis et spasmodicus. — Oculi, si sint aperti, in unum punctum ut plurimum fixi sunt; si clausi, phantasmatis aeger vexatur continuis, quae interdum in leve delirium abeunt.

Febris irregulariter sic decurrens nunc horripilationibus remittit, nunc calore; lingua siccor evadit et sitis increscit. — Respiratio difficilis, spasmodica, anxietates adauget. — Totum corpus interdum quasi conquassatur et tendinum subsultus oritur.

Scrobiculus cordis valde sensibilis praecordiorum irritabilitatem monstrat. — Aeger nunc phrenitice, nunc tacite, delirat. — Venter spasmodice contractus est. — Evacuationes alvinae vel urinariae sunt vel spastice retentae, vel nimis profusae.

Nunc vomitiones, nunc crampus gutturis vel et motus spasmodici musculorum faciei oriuntur. — Urina vel limpida vel cruda est. — Cutis fere semper sicca manet. — Vox rauca, fortis, sonora. — Tandem, si crisis non sequitur, vires collabuntur, et aeger motibus convulsivis, vel taciturno, profundo stupore, vel comate e medio tollitur.

Haec sunt symptomata generalia, sed recte HECKER inquit " gradus et formae febrium nervosarum sunt innumerae, earumque causae non adeo facile enumerari possunt (75).

Quid-
ipsum propagat, et sic pestis speciem format, quare ab aliis *Typhus pestilens sine bubonibus* vel et *febris nervosa maligna vel pestilens* vocatur. Conf. HUFELAND aliosque, et imprimis HILDEBRAND *ueber den ansteckenden Typhus. Wien 1810.*

(75) *L. c. p. 16 (Ed. Belg. p. 8).* Conf. et HORN *Einige bemerkungen ueber eine wichtige Formverschiedenheit des hitzigen Nervenfiebers, nebst Beobachtungen. Archiv fur praktische Medicin und klinik B. 6. heft. 1. p. 289.*

Quidquid sit, si genium morbi ex descriptis phaenomenis consideremus, exinde patere videtur, hasce febres in genere consistere in actione abnormali functionum cerebri et nervorum (76), sive hae sint exaltatae, sive nimis stupidae, sive tandem aberrant: hisce autem differentiis ut convenient medicamina necesse est (77).

Ad *primum* ergo temperantia, involventia, sedantia; ad *secundum* incitantia requiruntur (78), et ad *tertium* symptomatice agendum est (79).

Ad *primam classem* medicamentorum autem lavationes cum aqua tepida vel frigida simplici (80), vel cum Sp. Vini mixta (81),

(76) HECKER hoc titulo inquit "Bei dem *Nervenfieber* musz also, das *Nervensystem* überhaupt (wohin wir das Gehirn, das Rückenmarck, die sammtlichen Nerven und alle Sinnorgane, so weit sie aus solchen bestehen, rechnen), oder in einzelnen Theile krank zeyn." *l. c.* p. 13. (Edit. Belg. p. 5).

(77) Conf. observationes criticas de natura et methodo hisce febribus medendi a clariss. THUESSINCK graphice descriptas in *Geneesk. waarnemingen* 1810 *Amst.* p. 97. et seq.

(78) Conf. HUFELAND *Beobachtungen etc.* Journal B. 7. st. 1. s. 120—135. (Ed. Belg. p. 24—42, etc.).

(79) De complicationibus inflammatoriis, biliosis, vel gastricis hic iterum sermo non est, ideoque de evacuantibus non loquitur: in febre nervosa acuta simplici, qua tali, irritamentum, potentia nocens subtilioris naturae, plerumque ignotae, majorem effectum ut plurimum inducentis, quam hinc expectari posset, subintelligitur; cujus generis sunt miasmata varia, venena, animi pathemata, organismus vitiatas etc. vid. de usu emeticorum in descript. curae febris nervosae epid. et contag. in *Nosoc. Berilon.* HUFELAND *Journal* B. IX. st. VI. s. 30.

(80) Conf. CURRIE *Medical reports* (on the effects of cold water in fevers 1801 et 1804. et HIRCH *l. c.* HORN *Erfahrungen ueber die wirksamkeit der kalten sturzbader, uebergießungen und waschungen in typhösen Fiebern.* *Archiv für Medizinische erfahrung.* Jahrg. 1811. B. I. art. XXI. p. 491. et Jahrg. 1813 März et April s. 225. et seq.

(81) KOLBANY, *Bemerkungen ueber dem ansteckenden Typhus, der im Jahre 1809—1810 in Presburg herrschte, ueber die wirkungen des kalten en warmen wassers etc.*: *Presb.* 1811 in HORN'S *Archiv für Medizinische erfahrung* Jahrg.

potiones aquarum mineralium, acida vegetabilia et mineralia (82), Acetis Ammoniae, emulsiões, decocta Altheae, mucilagines gummosae (83), Acidum Boracicum, Oxydum Zinci, Aq. Laurocerasi, Hyoscyamus niger, Laudanum etc., pertinent (84).

Ad alteram classem Arnica, Valeriana, Serpentaria, Calamus, Crocus, Cinamomum, Castoreum, Moschus (85), Camphora (86),

Vi-

1812. B. 2. S. 205. etc. et GIANNINI ueber die Natur der Fieber, und ueber die beste behandlungsart derselben, in besonderer hinsicht auf die Anwendung des kalten bades und begiefsens. Neues Journal fur Aust. litt. van HARLES und RITTER B. 10. st. 1. p. 38. et seq. HUFELAND Beobachtungen l. c. p. 114 (Ed. Belg. p. 17) et ueber die Kriegsppest l. c. p. 64 et 65. (Ed. Belg. p. 58).

(82) Vid. PARROT, in de Jaarboeken der genees-heel en natuurkunde van het Genootschap arti salutiferae D. II. st. III. bl. 146. et seq. et V. D. BREGGEN in Bot. ad p. 114. vers. belg. HUFELANDI ueber die kriegsppest, onderzoek aangaande Zeniwoortsen etc. et SPANGENBERG, uber eine Typhus-Epidemie. HORN Archiv. fur Practische Medizin und klinik B. 7. h. 1. S. 51. et seq.

(83) Conf. HORN, in suis Archiv. fur Med. Erfahr. Jahrg. 1813. Marz et April s. 264.

(84) De Ufu Mercurialium hic non loquor, quae nempe semper ad complicationes pertinent.

(85) Dantur casus intensae debilitatis, ubi testibus HECKER et WARNEKROS, Moschus interdum majori dosi propinari debet, et cuius ultimus hic auctor historiam morbi memorat feliciter sanati, ubi omni bitorio gr. v. sumta fuere. Vide HECKER over de rotkoortsen p. 115. in nota.

Et ego gratus hic recordor perspicaciam et solertiam Medici Arnhemensis Celebrissimi DE RUUCK, qui me, in Nosocomio Prussico-Russico, mense Januarii 1814, exercitii et amoris Patriae ergo, praxin breviter exercentem, et febre nosocomiali nervosa decumbentem, quantitate gr. XC. hujus remedii divini, intra tres dies ingesti, ex orci faucibus, eripuit.

(86) Hoc titulo Pater meus suas mihi comminucavit observaciones, quod nempe hoc medicamentum, in genere, a multis saepe nimis magna dosi propinetur, et speciatim in hisce morbis, quo non solum vomitus, anxietas et singultus, sed et interdum vertigines oriantur. — Conf. et HUFELAND Beobachtungen l. c. p. 127. (Ed. Belg. p. 32).

Por-

Vinum, Alcohol, Aether, Opium (87), Phosphorus (88) et Ammonia (89) referuntur.

Ad tertiam classem tandem omnia fere jamjam enumerata, et confortantia fixiora, referri possunt, dum alternativa adhibitio medicaminum ejusdem generis, stimulo variando, hic aequae valeat, ac justa mensura medicamenti, non solum utilissimi, sed vel specifici, ne, in hoc casu, minori nimis quantitate non sufficiat, vel,

jus-

Porro in genere notandum est, magnam hic requiri attentionem, ut pateat quo tempore et quam intensitate stimulantia in his morbis applicanda sint, ne febris boni in febrim mali moris artificiose, uti HUFELAND ait, convertatur, qui post tot ac tantas observationes, in initio morbi, semper curam antiphlogisticam sic dictam, si qua fieri possit, adhuc commendat. *Die kriegpest Journal* 1814. st. 6. p. 135. — "Die größte sterblichkeit im Typhus ist durch die reisende Methode verurfacht" inquit HILDENBRAND p. 203. hic autem addere audeo, non usu, sed abusu.

(87) Conf. quod Cl. HUFELAND de Opio et caeteris narcoticis annotavit *Beobachtungen* l. c. p. 137. (Ed. Belg. p. 44). HECKER *ueber die Nervenfieber* l. c. p. 61. (Ed. Belg. p. 56). THUSSINCK *Geneesk. Waarnem.* p. 129. et THILENIUS in HUFELANDS *Journal* B. VIII. st. VI. s. 11. et HARTMAN *die theorie des ansteckenden Typhus, und seine behandlung*, Wien 1812; in HORN, *Archiv fur Medizinische erfahrung Jahrg.* 1812. B. 2. s. 204 et 205.

(88) Conf. LOEBENSTEIN VON LOEBEL *ueber die differente wirkung des Phosphors im gegensatz mit dem Opium, Moschus und den Naphten*; in HORN'S *Archiv. fur Medizinische erfahrung Jahrg.* 1811. B. 2. p. 379.

(89) Timet cum maxime hoc remedium HUFELAND, quoniam sudori colliquativo et sepsi adeo favet, sed semel tantum in Epidemia Berolin. 1806-7. adhibuit et sine effectu. — Idem Pater meus observavit de Acet. Ammoniae (*Nieuwe verhand. van het Bat. Genootf. te Rotterd.*) etiam si coeterum Ammonium inter incidentia validiora judicet, in eo casu, quo lingua et guttur pituita tenaci, quod in hisce febris non raro accidit, obsesa sunt, dum Ammoniam pyro-animalem inter incitantia nervina praestantiora saepe admiratus sit; cavendum autem monet ab ejus usu protracto. — Conf. et SPANGENBERG, qui in typho, cum affectione pulmonali, Ammoniam cum levamine saepe adhibuit l. c. p. 61.

justo majori, vires supprimat; in altero casu autem incitabilitatem, consuetudine stimuli, stupefaciat (90).

Horum omnium autem applicatio dependet a genio morbi, a subjecto quod tangit, et a complicatione symptomatum (91); in genere autem in toto hujus morbi decursu bene attendendum videtur ad statum debilitatis ab una, et ad habitum totius corporis, ab altera parte (92).

Si nempe debilitas directa tali gradu adsit, ut omnes functiones torpore afficiantur, vel, ut loqui amant nonnulli, paralyfin jamjam patiantur, ut in corporibus vivendi ratione, sive violentia morbi, sive mala pertractatione exhaustis, tum non solum incitantia volatilia, sed et confortantia fixiora, inter quae Cortex nullis cedit (93),

pro-

(90) Conf. hic praecipue quod HUFELAND dixit de mensura quantitativa et qualitativa medicaminum, in *Bemerkungen etc. Journal B. 26. st. 3. s. 144. et seq.* (Ed. Belg. p. 36. et seq.). Sunt nempe qui credunt unum idemque medicamentum, semel jure indicatum, semper sufficere, vel, si res non succedat, hoc semper inde pendere, quod nimis tarde, vel non satis sit exhibitum! est autem et hic, ut ubique, *modus in rebus*, et certe cavendum, ne, nimis longa continuatione, divinum remedium vel, iners fiat, vel nimia quantitate, potentia nocens.

(91) Conf. Cl. THUESSINCK *l. c. de Typho cum irritabilitate et sensibilitate imminuta, et cum symptomatibus putredinis p. 47. De Typho nervosa p. 55. et de Typho nervoso-putrida, cum symptomatibus peripneumoniae p. 68.*

(92) " Es giebt Formen und Zeiträume des Nervenfiebers, (inquit HECKER), wo durchaus nur fluchtige, d. h. auf Irritabilität und Sensibilität schnell und ausgezeichnet wirkende Mittel angewandt werden dürfen; besonders ist dieses in den epidemischen und ansteckenden Nervenfiebern, während der ersten neun bis vierzehn Tage fast ohne Ausnahme der Fall, und erst nach verlauf diezer Periode dürfen wir zu alten schweren Weinen, zu Chinarinde, Calmuswurzel etc. übergehen; um nun auch die Reproduktionen in dem Körper, nach beseitigten Disharmonien der Irritabilität, und Sensibilität, wider zur Vollkommenheit zu bringen" *ueber die Nervenfeber p. 60.* (Ed. Belg. p. 55).

(93) Denn bei Fiebern von reiner Schwäche, inquit HUFELAND z. b., bei den

propinari possunt et debent. Si autem debilitas indirecta, cum nimia irritabilitate generali, vel speciali, totum corpus afficiat, aut aliquod organum laedat, aut tractum intestinale nimis reddat sensibilem, horum usus contraindicatur, nisi feliciter cum aliis medicamentis corrigentibus, vel demulcentibus, jungantur.

Donec ergo vasa nimis spastica constricta sunt, nervique nimis irritantur, stimulo quodam morbofo, sive hoc in mala aëris constitutione, sive in quodam miasmate, sive in causa materiali, ipso organismo viciato producta, sive tandem in materia peccante quolibet quaeras (94): donec aliquod organum vitale adeo patiat, ut functiones secretionum, evacuationum, actionumque animalium, cum symptomatibus nervosis, hinc pendentibus, laedantur: donec tandem spasmus universalis vel particularis, cum ariditate cutis et siccate linguae fauciumque adest, Cortex Peruvianus, et omnia hujus generis remedia, contraindicantur.

Sed, si post spasmus resolutum, post aequilibrium restitutum, post evacuationes necessarias, post transpirationem renascentem totius corporis aequalem, linguae fauciumque separationem, vel humiditatem, vires languescant, nimiaque sensibilitas fibrae motricis exinde orta adfit, si sudore passivo aeger quasi diffluat, si typus intermittere incipiat (95) si tandem stadium reconvalescentiae nimis

tar-

Nervenfiebern, die von Erschöpfung der Kräfte, Ausschweifung u. dergl. entstanden sind, vertragen die Kranken, auch in hohen Graden der Krankheit, die China sehr gut" *Bemerkungen*] l. c. p. 134. (Ed. Belg. p. 20.)

(94) Conf. HUFELAND *Beobachtungen* l. c. p. 129 et seq. (Edit. Belg. p. 34 et seq.)

(95) REIL hoc titulo inquit "Besonders passt die China in diesen (Nerven) Krankheiten, wenn sie ohne entfernte Ursache sind, diese bereits gehoben, oder der art ist, daß sie durch die China gehoben werden kan, wen sie mit Atonie verbunden sind, und einen regelmässigen intermittirenden Typus haben" l. c. 4. Band p. 195.

tarde procedat (96), justo titulo remedium nostrum vel solum, vel aliis mixtum, propinari potest.

Liquet ergo Corticis usum et hic valde limitatum esse, illum raro in primis morbi stadiis (97), immo vel numquam e natura morbi convenire, sed solummodo prodesse, post resolutionem status spasmodici, sic dicti nervosi, et post aequilibrium restitutum, dum hic non specificè, sed vi tonica, cardiaca, confortanti, aliorum confortantium more, agere videtur.

FEBRIS PUTRIDA.

” Febris continua, in qua humores a statu naturali ita degenerant,

(96) In descriptione epidemiae febris nervosae, quae Hanoviae Hasfiacorum regnavit, medicus KOPP aserit Corticem in stadio reconvalescentiae solummodo profuisse. HUFELAND *Journal* 5 st. 1814. p. 35. Conf. et SPANGENBERG *l. c.* p. 71.

(97) Dr. SCHLUITER interdum proficue Corticem adhibuit jam ad finem stadii morbi primi. In secundo stadio, cum incitantibus mixtus, saepe nimis stimulabat. Decoctum autem cum Magnesia, Muriat. Ammon. vel cum Lapld. Cancr. Citrin. mixtum interdum profuit, in Epid. Febris nervos. malig., quae grassavit Vinariae Saxorum, *Ann.* 1809—10. vid. HUFELAND *Journ.* 1811. V. B. IV. St. S. 72 et 79.

In febre typhosa ibidem epidemice grassante Prof. REMER Corticem observavit nocere, in decursu morbi; ad finem autem interdum profuit, sed et hic non semper requirebatur. Vid. HUFELAND *Journal* 1812 B. VIII St. IV S. 21.

Medicus anonymus e contrario, in febre nervosa, in Insula Rugen An. 1806—7—et 8. regnante, Corticem feliciter adhibuit, in initio et sequenti morbi decursu, praemisissis emeticis et purgantibus. Vid. HUFELAND *Journ.* 1810. B. III. St. VI. S. 51. Sed facile intelligitur hic complicationem biliosam vel gastricam locum habuisse; quare semper attendendum est ad genium morbi, ex quo jvantia et nocentia sola judicari possunt. Et haec etiam ratio videtur quare Cl. THUËSSINCK, in initio Typhi, quam describit, in suis *Geneesk. Waarneemingen* p. 119. Corticem observaverit proficuum, quoniam nempe complicatio putrida adeset.

HILDEBRAND Corticem numquam in typho suo admittit; nisi in complicatione putrida *l. c.* p. 220.

rant, ut jam putrescant, dicitur *febris putrida* (98), secundum Clarisf. OOSTERDYK (99).

SPRENGEL hanc dicit "febrim remittentem, quae cum peculiari prosternatione virium vel cum sensibilitate et mobilitate praeternaturali combinatur; et in hac parte cum febre nervosa convenit, sed simul cum symptomatibus majoris tenuitatis et proclivitatis humorum ad solutionem putridam conjuncta" (100).

SELLE hanc febrim, generalibus terminis, quoad originem, naturam et decursum, sequenti modo, describit.

"Solida laxa. Humores justo tenuiores. Effluvia putrida, tempore calido ac sicco. Aer per longum temporis spatium inclusus, ac exhalationibus animantium inquinatus. Abusus carniū et nimis calidorum. — Contagium. Sanguis floridus, laxiori et molliori contextu, quandoque foetidus ac saniosus, interdum cuticula coloribus arquatis micanti, obtectus. Serum rubicundum. Cruor non secedens. Lingua initio alba, postea nigra atque arida. Calor tactui mordax (101). Excreta valde foetida. Pulsus initio et
vi.

(98) *Typhus* HIPPOCRATIS, l. c. *Febris pestilentialis* SYDENHAMI, et FRACCAS-
TORII, passim; *Typhus carcerum et Castrensis* SAUVAGESII. *Febris putrida* STOLLII,
passim. *Febris putrida* QUARINI, p. 48. *Continens putrida* SELLII l. c. p. 181.
Typhus putridus cum putrescentia universali v. D. HEUVEL l. c. p. 241. *Fièvre*
adynamique PINELLI T. I. p. 127.

(99) L. c. p. 33. ubi tamen legendum esse *jamjam* auctor in lectionibus practi-
cis monuit.

(100) Ein Nachlassendes Fieber, welches mit besondere Niedergeschlagenheit der
Lebenskraft, oder mit widernatürlichen Empfindlichkeit, und beweglichkeit verbun-
den ist, und in diezer Rücksicht mit dem nervenfieber uebereinkommt, aber zug-
leich mit den zufallen einer vermehrten Ausdehnbarkeit und Neigung der Säfte
zur faulichten Auflösung verbunden ist" l. c. p. 97 et 98.

(101) Conf. HECKER *Ueber die Natur und Heilart der Fäulfeber*. Berlin
1809. p. 67. et (Ed. Belg. p. 11. seq.) et HUFELAND *Beobachtungen* l. c. f. 222.
(Ed. Belg. p. 154.)

vigore celer, duriusculus, postea obscurus, inaequalis. Prostratio virium. Oculorum imminutus splendor. Stupor et tremores, qui, remittente pulsu, crescunt. — Pro re nata haemorrhagiae et excretiones sanguinolentae, vel petechiae lividae, seu vibices, accedunt. Oculi, dentes et labia fordibus obiecta, cum anima foetida. Meteorismus” — Hanc autem descriptionem symptomatice praeclearus hic auctor notis illustrat et confirmat (102).

REIL hanc febrem ad febrium vasorum speciem, cum caractere paralyseos refert (103), ubi omnia excreta foetent; cutis maculis sanguineis tecta est; ubi sanguis ex omnibus partibus corporis effluit; ubi sudor cadaverosus interdum adest; ubi tandem, tempore mortis, totum corpus subito putrescit.

HECKER hunc morbum peculiarem, quem medici febrem putridam appellaverunt, per se non considerat ut febrem, sed ut morbosam constitutionem peculiaris et propriae indolis, quae mixtionibus et vegetationibus animalibus proxima est, sed in tota sua organisatione se cum plerisque signis incitabilitatis et sensibilitatis conjungit (104).

Pa.

(102) *L. c. p. 181—184.*

(103) ” By dem gefässfieber mit dem character der Lähmung muss ich noch des *Faulfiebers* erwähnen” Th. II. S. 25. HECKER e contrario asserit hunc morbum totum quantum existere posse absque febre vasorum, etiam si cum illa ad varios gradus et formas febris putridae conjungi possit. *Ueber die Fäulfieber pag. 95 etc.* (Ed. Belg. p. 50.)

(104) ” Ich betrachte demnach diese so eigenthümliche Krankheit, die die Aerzte ein Faulfieber genannt haben, inquit HECKER, an sich gar nicht als ein Fieber, sondern als ein Krankhaftes Verhältniss ganz eigener Art, das zunächst die thierischen Mischungen und Vegetationen betrifft, das aber, in der Totalität des Organismus, mit mannigfaltigen krankhaften Aeuszerungen der Irritabilität und der Sensibilität sich verbindet”. *Ibid. p. 95 et 96.* (Ed. Belg. p. 51.)

Distinctio inter morbos putridos, et febres putridas sic dictas, et mihi arripet: ad illos scorbutici et morbi petechiantes et maculosi nonnulli referri

Pater meus morbos putridos definivit, " ut morbos, in quibus principium vitale solidorum et fluidorum, brevi temporis spatio, adeo imminuitur, ut eorum affinitas animali-oeconomica diminuat, et attractio plus minus chemic-electiva oriatur, quam vel immediate per se, vel stimulum peculiarem systematis nervosi producendo, status putrescens humorum in genere et sanguinis speciatim sequitur, quo vita animalis periclitatur (105).

Dantur interim magni in arte viri qui nullam actionem chemicam, possunt. In genere Cortex, in hisce morbis, non tantum valere videtur, si sint sine febre, quod videre est apud omnes fere auctores, et Doctor NEUMAN nuperrime observavit, vel in febre petechiali Castrensi et Nosocomiali regnante, Corticem nil boni attulisse. HUFELAND *Journal* 1812. B. VII. St. IV. S. 108. Ad has omnes febres sic dictae adynamicae plus minus pertinent, sive hae sint sporadicae, epidemicae, contagiosae, vel in decursu aliarum febrium exortae. — In illis proclivitas ad putredinem lente exoritur, et hinc nervi non ita afficiuntur, in his autem citius et vehementius nervi irritantur, quo affectio illa prodit, quae febrilis dicitur: quae affectio, quo citior eo vehementior, eo periculosior, testibus omnibus medicinae scriptoribus. — Et hinc verosimiliter explicatur ratio, quare febres sporadicae, e causis particularibus plerumque exortae, minus sint vehementes, quam quae ex contagio proveniunt. Hoc etiam convenit cum aliis affectionibus nervosis, quae in genere minores observantur, si stimuli parvi sint vel si lente applicentur, ut Opium, Tabacum aliaque; quod et animalia in aëre corrupto vel partis oxygeneticae plus minus privato, sine laesione degentia, ostendunt; dum alia hisce stimulis non consueta inde male afficiuntur vel et necentur. Conf. Patris *tract. de Putredine in Actis Roterod. lib. cit. p. 176. Not. 23.*

(105) " Die ziekte, waarin het levensbeginfel der vaste en vloeibare deelen, in korten tijd, zoodanig verminderd word, dat derzelve dierlijk huishoudelijke verwandschap vervalt, en eene min of meer scheikundige verwandschappelijke aantrekking ontstaat, die, of onmiddelijk uit zich zelve, of door eene eigenaartige prikkeling van het zenuwgestel te verwekken door eene rottige gesteldheid der wochten, in het algemeen, en die van het bloed in het bijzonder, gevolgd word, waardoor het dierlijk leven in gevaar komt." *Bat. Genootschap Rott. Nieuwe Verh. D. 3. §. 7. P. 171.*

eam mortuam, ut ita dicam, in vivo corpore admittentes, omnem putredinem non solum, sed vel per omnem dispositionem activam, putredinem incipientem, in nostris humoribus inquilinis recusant, inter quos FRANK (106), GRÜNER (107), PINEL (108), et HECKER (109) enumerare sufficiat,

Si

(106) *De Virtutibus corporum naturalium medicis aequiori modo determinandis* J. P. FRANK in *Delect. Opuscl. medic. Vol. VIII. Paviae 8. De curandis hominum morbis Lib. I. Manheimio 1792. p. 94, 114, et 118.*

(107) *Almanach 1794 S. 117.*

(108) "Mais (inquit) en portant un coup d'oeil severe sur ce mot (de putrefaction) un état de décomposition peut il s'accorder avec les phénomènes de la vie? et tant que nos parties sont soumises a l'influence de cette dernière peuvent elles obeir a leurs affinités Chimiques? D'ailleurs, les travaux modernes des Chimistes, sur le sang et les humeurs, n'ont il point donné des résultats opposés? Toutes les fausses apparences de cette prétendue putridité ne disparaissent-elles point a l'époque de la convalescence, ou plutôt lors d'une terminaison favorable de la maladie? Peut-on oublier enfin que les alterations des fluides sont toujours subordonnées a l'action vitale des solides, et que les fièvres dites vulgairement *putrides* peuvent tenir a une foule des causes physiques ou morales" etc. T. I. p. 128.

(109) Vornals glaubte man, (inquit HECKER) die Natur des Faulfiebers dadurch vollkommen bestimt zu haben, dasz man *Wahre Faulniz* in dem Körper, entweder in dem Blute, oder in ersten Wegen annahm. Aber eine solche, wie wir sie in der todten Natur sehen, findet in dem lebenden Körper durchaus nicht statt, vielmehr ist das Leben das groste hindernisz derselben. Da die Gewisheit dieser behauptung längst ausgemacht ist, so will ich mich hier nicht weiter dabei aufhalten. Wollte man sich hinter die ausdrücke: eigenthumliche pathologische Verderbnisz, geringer Grad von Faulniz, Neigung zur Faulniz, und dergl. verstecken, so wurde das die sache doch nicht aufklären; so viel ist in dessen allerdings wahr, dasz die eigenthumliche Krankheit der Metamorphose bei dem Faulfiebern, jeden einzelnen Theil und den ganzen Körper sehr geneigt macht, nach dem Tode schnell und stark zu faulen, wie wir oben gesehen haben. Berechtigt sind wir also ohne zweifel, eine neigung zu Faulniz in unsern krankheit anzunehmen; sie ist aber Folgen, und wir lernen aus ihrer Gegenwart das hier statt findende krankhafte verhältnisz der Reproduktionen nicht näher kennen". *L. c. p. 112. (Ed. Belg. p. 73.)*

Si autem consulamus phaenomena morbi, quae ab omnibus scriptoribus enumerantur, etiamsi quoad causam et naturam differant, patet ni fallor, haec referri posse ad sequentia (110).

Ad statum febrilem qua talem.

Ad summam debilitatem et impotentiam (111).

Ad mixtionem sanguinis alteratam (112).

Ad nifum visibilem in alterationem mixtionis solidorum (113).

Ad calorem peculiarem mordacem dictum (114).

Ad alterationes secretionum et humorum secretorum cum symptomatibus colligativis inde pendentibus (115).

Ad statum directe putridum post mortem (116).

Haec autem phaenomena ostendunt in morbis putridis adesse nifum ad dissolutionem, qui cum nifu vegetationis et reproductionis, vel potius cum nifu ad vitam certare videtur.

Cum

Videtur interim hic vir vere acutus, qui tam juste tanta in arte phantasmata abscindit, sibi met ipsi non ubique convenire, et quodammodo coactus esse aliquam dispositionem, nifum quemdam ad putredinem agnoscere; interim in initio hujus argumenti vel putredinem in primis viis denegat, talem nempe quam interdum extra vivum corpus observamus; dum alibi discretis verbis inquit, "Was mit Erbrechen oder Durchfall, der reichlich und bei hohen Graden der Krankheit ohne Bewusstseyn erfolgt, von den kranken ausgeleert wird, trägt die Spuren grosser Verderbnisz, oft wahrer Faulnisz an sich, ist auch nicht selten mit todtten, in Faulnisz übergegangenen Wurmen vermischt". *L. c. p. 69.* (Ed. Belg. p. 14.)

(110) Bene attendendum est quod hic iterum loquatur de febre putrida simplici quae tali, cujus genius adeo pulchre a Cl. HECKER describitur *l. c. p. 63. et seq.* (Ed. Belg. p. 5. et seq.) et quae formam assumit a Patre descriptam in *Act. Roterod. antea citat.*

(111) HECKER *l. c. p. 63.* (Ed. Belg. p. 5.)

(112) *Idem l. c. p. 64. et 65.* (Ed. Belg. p. 6, 7 et 8.)

(113) *Idem l. c. p. 65 et 66.* (Ed. Belg. p. 9, 10, 11.)

(114) *Idem l. c. p. 67 et 68.* (Ed. Belg. p. 11, 12 et 13.)

(115) *Idem l. c. p. 68 et 69.* (Ed. Belg. p. 14.)

(116) *Idem l. c. p. 70.* (Ed. Belg. p. 15.)

Cum etenim omnes corporis sani actiones in hoc agunt et quasi conspirant, ut omnes partes constitutivae jungantur et in unum scopum tendant, et sic serventur, omnis imminutio hujus conspirationis est immunitio vitalitatis, qua talis.

Cum autem omnis corporis pars quamdam habeat capacitatem ad vitam, hic certe dantur gradus quidam intensitatis supra vel infra quam vitalitas imminuitur. Si ergo conspiratio haec eousque fit imminuta, ut affinitas chemica affinitatem vitalem superet, oritur nifus ad dissolutionem, vel ipsa dissolutio incipiens qua talis, quae, si lente procedat, morbi oriuntur putridi, ad quos scorbuti varii gradus referri possunt; si autem subito, aut majori intensitate, hoc fiat, nervi inde morbose afficiuntur, et oritur febris species, quae putrida vocatur (117).

Om-

(117) Haec explicatio ergo *totidem* convenit cum definitione patris ejusque explicationibus ad hanc materiem l. c. factis. — Neque adeo differt ab illa, quae Cl. HECKER l. c. passim dedit. — Inquit nempe alibi " eum irritabilitas et sensibilitas, uno verbo tota vita animalis, quam proxime fundata sit in mixtione determinata materiae animalis, et in ejusdem vegetationibus et reproductionibus regulariter procedentibus, debet haec vita necessitate hanc materiem inquirere, cum primum ejus conditiones, quae in hac mixtione sitae sunt, tollantur. — Dantur attamen gradus putredinis sic dictae supra descriptae, in quibus vita non amplius sustentari potest, et ubi haec materies insuperabiliter cadit sub illis legibus, quae in natura mortua valent." " Da Irritabilität und Sensibilität, kurz das gesammte thierische leben, zunächst in der bestimmten Mischung der Thierische Materie, und in ihren regelmäszig fortschreitenden Vegetationem und Reproductionem gegründet ist, so musz dieses Leben nothwendig die Materie verlassen, sobald seine bedingungen, die in jenen Mischung liegen, aufgehoben werden. Es giebt demnach Grade des oben beschriebenen, sogenannten fauligen züstandes, bei welchen die Erhaltung des Lebens unmöglich werden musz, und wo jene Materie unaufhaltsam unter die Gezerze fällt, welche in de toden Natur gelten.") l. c. p. 128 et 129. (Ed. Belg. p. 97.)

Videntur ergo scriptores non adeo inter se dissentientes in re ipsa, quam quidem in explicationis modo, dum nemo contendet illum gradum putredinis in vivo corpore locum habere posse, in quo Phosphorus, vel Ammonia evolvitur vel Nitrum componitur.

Omnis hic ergo cura consistit in affinitate chemica diminuenda et in affinitate vitali augmentanda, dirigenda.

Hoc autem non immediate sed mediate tentatur remediis, quae, uti ubique, differunt pro ratione differentiae causarum et effectuum.

Sed in genere talia sint oportet ut, ubi hoc fieri possit, causam vel fomitem morbi tollant et calorem diminuunt, ut vires erigant, ut mixtionem humorum et solidorum naturalem conservent, vel restituant, et tandem secretiones et secreta alterantia, vel jam alterata, corrigant.

Ad *priora* in genere pertinent aër purus (118), lavatio totius corporis vel partis alicujus (119), decubitus in cubili aperto, amotio vel decompositio miasmatis (120), expulsio tandem materiei peccantis (121).

Ad

cur, in hoc certe putredinis statu omnis vita non solum, sed et aptitudo ad vitam abest.

Conf. *Ueber die Fäulnis lebender und tochter thierischer Körper; ueber Fäulkrankheiten und Fäulniswidrige Mittel, Hildburghausen 1795.*

Et SEYBERT *ueber die Fäulnis des Bluts in lebenden Thierischer Körper: aus dem Englischen uebersetzt von W. DAVIDSON, Berlin 1798.*

(118) HUFELAND, *Ueber die Kriegsppest*, p. 131. (Ed. Belg. p. 111 et 112.)

(119) Conf. HUFELAND, HECKER et CURRIE *passim.*

(120) Inter remedia hujus generis pertinent sine dubio fumigationes acidae, sic dictae minerales, quarum effectus non solum in decompositione miasmatis, sed et in hisce casibus, in excitatione corporis vivi, morboso affecti consistit, ita ut aegri interdum hosce vapores appetant. — Conf. GUYTON DE MORVEAU *Traité des moyens de désinfecter l'air*, Paris edit. 3. et notas quas Pater meus ad versionem belgicam primae edit. adjecit. SMITH *description of the jail distemper*, Lond. 1795. et ODIER, *Observations sur les fièvres des Prisons etc.* Geneve 1801. Miror ergo quam maxime Cl. HUFELAND harum fumigationum effectum salutarem non adeo agnoscere *ueber die Kriegsppest l. c. p. 134 et 135.* (Ed. Belg. p. 115.) cum omnes fere auctores, et inter alios omnes scriptores febris sic dictae flavae in America, Hispania et Italia, harum laudem adeo exaltaverint. Et haec HUFELANDI opinio inter Prussicos videtur generalis, cum mihi, in Nosocomio antea

me-

Ad altera referri possunt incitantia, antiseptica, aromatica et simul confortantia, uti vina austera, Aether, Camphora, Moschus, Calamus, Arnica, Cinamomum, Salix, Cinchona, Cascarilla, acida mineralia etc.

Dum autem hic praecipue rogetur an et quando Cortex Peruvianus, in hoc morbo, propinari possit et debeat? respondeo, illum dari posse, in omni febris putridae simplicis qua talis stadio, secundum morbi naturam et secundum hujus medicamenti qualitates chemicas et medicas, nisi aliquid accidentale hoc contra indicet.

In genere ergo concludo, quod, si febris, sive sit effectus degenerationis humorum solidum vivum nervosque stimulantium, sive oriatur stimulo quodam morbofo, vel miasmate deleterio specifico (122), tali vehementia agat, ut vires hanc non amplius ferre possint, Corticem semper indicari, sive solum, sive aliis remediis mixtum. Concludo porro Corticem convenire per totum morbi decursum, ubi debilitas et prostratio virium adsunt, hisce morbis propriae; ubi linguae humiditas adstringentium usum non negat; ubi dies criticus magna naturae molimina indicat; ubi crisis passiva sit vel virium defectu, vel copia materiei secretae vel excretae; ubi tandem status disolutionis adeo vehemens est, ut humores inquinati

memorato, non licitum fuerit, dictas fumigationes instituere, dum illic continue uterentur fumigationibus herbarum et baccarum aromaticarum, etiamsi MORVEAU, directis experimentis, harum inertiam, luce meridiana clarius, demonstraverit. — Et hoc etiam in causa fuit, quare contagium in hisce nosocomiis adeo saevierit, et tot ac tantos medicos et chirurgos e medio eripuit.

(121) Emetica vel purgantia hic certe raro, si umquam, conveniunt: hic ergo praecipue cogitandum est de clysmatibus, et quidem talibus quae simul antiseptica sunt, uti Acetum, decoctum Salicis, Cinchonae, Rad. Arnicae etc.

(122) HOFELAND videtur in morbis sic dictis contagiosis agnoscere *processum* quemdam *morbosum*, anomalam quamdam vitae, quae sensim adaucta characterem peculiarem assumit, et tandem facultatem acquirit semet ipsam in corpore organico reproducendi, et processum chemico-vitalem sic dirigendi, ut hinc inde evolva-

talem tenuitatem assumunt, vel solida adeo solvuntur, ut per ostia vasorum praeternaturaliter effluant, vel ut humores secreti vel coeterum contenti revera putrescere incipiant (123).

Concludo tandem Corticis usum tentari debere in omnibus hujus morbi complicationibus, ubi institutis evacuationibus necessariis et cum indole morbi convenientibus, neque tensio vasorum nimis magna, neque viscerum infarctus, neque topicae degeneraciones adsint.

FEBRIS ERUPTIVA.

Cum exanthemata classem formant morborum, quorum materies morbifica, sub crisis specie, ad cutim provocatur, moliminibus naturae activae, haec molimina febres exanthematicae vel eruptivae vocantur, quoniam exanthemata ad cutim perducunt. — Etiam si cur materies quaedam contagiosa qua talis specifica, i. e. ipsum contagium.

” Durch diese vereinte und fortwirkende Krankmachende Gewalt wird nun zuerst der Organismus in gewöhnlichen Formen gestört, und es entstehen Fieber, Krankheiten und Kranklichkeiten, die die Form der Gewöhnlichen tragen; nach und nach aber, durch die Fortdauer oder auch steigerung der verderblichen Einwirkung, wird der Krankheitsproceß, die Anomalie des lebens, höher gesteigert, und bildet sich in einer bestimmten neuen Form aus, es entsteht eine neue Krankheit, die einen eignen Karakter, eigne Lokalitätsbeziehung im Organismus, und eigenthümliche Form hat; endlich; wenn sie ihre höchste Höhe erreicht, erhält sie die Fähigkeit, sich selbst in Organismus zu reproduziren, das heißt, sie wird ansteckend; sie ergreift mit ihrer Eigenthümlichkeit dergestalt das innerste des chemischen Lebensproceßes, das sich aus diesem ein stoff entbindet, welcher die ganze krankheit in keim enthält und eine befruchtende kraft hat (ein Contagium).” Vid. HUFELAND *ueber die Kriegsppest* p. 102 et 103.

(123) Erigit, inquit MURRAYUS, in hisce febribus, sanguinem densat, cruentas evacuationes sistit, symptomata ex humorum putredine tollit, avertit metastases et recidivas, crisin salutarem per Iotium, haemorrhoides, sudores producit. — *App. Med. T. I. p. 583 et 584.*

si autem in plurimis casibus morbifica materies peculiaribus suis signis characteristicis stipata cutim petat, interdum tamen transpiratione insensibili per cutim avolat, vel organo secretorio quodam evacuatur, dum febris solitas periodos observat et corpori illum characterem quasi imprimit, ac si materies solita via fuisset evacuata. Hinc inde febris illa variolosa sic dicta sine variolis (124), morbillosa sine morbillis, hinc etiam in una corporis parte sub forma pustularum, in alia sub forma macularum proveniunt exanthemata, ex quibus simul patet divisionem inter exanthemata pustulosa et maculosa non semper esse justam, ad quorum prima variolas, miliares, urticam et pestem, ad secunda morbillos, scarlatinam, petechias et erysipelas pertinere contendunt. — Quidquid sit, hosce morbos eruptivos singulos tractare animus non est, sed solummodo describere generalia quaedam ad omnes pertinentia, ut inde pateat an et quando Cortex Peruvianus in hisce conveniat.

Exanthemata ut plurimum differunt sua natura vel indole, decursu vel complicatione; hae autem differentiae non videntur pendere a diversitate materiei morbificae quatales, sed a constitutione regnante, vel ab aliis circumstantiis accidentalibus (125).

Natura differunt, quod sint indolis catarrhalis, inflammatoriae (126) vel putridae (127).

De

(124) SYDENHAM, *Opera omnia Sect. III. Cap. III. p. 162. ed. Leid. 1741.*
LUDWIG, *Inst. Med. Clin. p. 1. c. 1. subj. VII. § 176. p. 79 et BURSERIUS*
vol. II. p. 1. Cap. IX. p. 322.

Hinc et febris pestilentialis sine bubonibus vel carbunculis. ORRAEUS *de Peste*
p. 81.

(125) Conf. ONTYD de hac quaestione circa variolas, pestem etc. *l. c. p. 168.*
et seq.

(126) Morbilli, uti omnibus notum, semper indolis Catarrhalis sunt per se, dum variolae bonae notae semper aliquid inflammatorii habeant; sed vel illi morbi eruptivi, qui non raro putrido characterе inquinantur, interdum inflammatorii obser-

Decurrunt vel regulariter vel irregulariter ; complicantur cum constitutione biliosa (128), pituitosa, vel cum aliis morbis.

Hae autem diversitates et complicationes ad morbos pertinent jamjam descriptos, et inde methodus medendi petenda est.

Sed in omnibus his morbis stadia plus minus regularia unicuique propria adsunt, si morbus regulariter decurrit, et exinde in genere distinguimus in stadium contagii, eruptionis, maturationis et desquamationis.

In stadio contagii ut plurimum suppressio virium, debilitas, horror, calor, nausea, anxietas, evacuationes aut retentae aut nimiae adsunt; non raro delirium, interdum convulsiones; nec mirum, hostis intus est, qui, sua vi deleteria, omnes functiones perturbat, spasmum excitat universalem, conspirationis actionem salutarem dimittit et energieam corporis non raro suppressit. Vires autem naturae medicatrices, inito conflictu, sese opponunt, reactionem producunt, et hostem propellunt, cujus locus in cute sit oportet, extra circulationem communem. Omne ergo id, quod hanc actionem promovet, hic convenit, v. g. diaphoretica, temperantia, antispasmodica pro diversa morbi natura et complicatione plus minus diversa.

In tali casu regulari ergo numquam Cortici locus est (129).

In
vantur. — Sic Pests Londinensis, teste SYDENHAMO, epidemiam inflammatoriam jamjam extinctam secuta, indolis erat tam phlogisticae, ut vel repetitas venae sectiones requisiverit. *Op. Omn. Sect. II. Cap. II. p. 104.*

(127) Pests Moscoviensis, quae post febrim catarrhalem putridam sequebatur, in genere indolem putridam monstravit, etiamsi plethorici interdum venaesectionem requisiverint. DE MERTENS *Obs. Med. P. I et ORRAEUS, Descrips. Pest. quae An. 1770. in Jassia et 1771. in Moscu grasavit Exp. XXVI. p. 124. Samoilowitz, Lettre sur les experiences des frictions glaciales pour la guerison de la Peste, Paris 1781. p. 17 et 18.*

(128) Inde STOLL interdum variolas sanavit purgantibus et emeticis. *Rat. Med. Part. II. p. 153.*

(129) In omni autem morbi stadio, si putrida dispositio adsit, Cortex exhiberi
po-

In stadio eruptionis eadem medicamina, sine dubio, in genere conveniunt, donec crisis perfecta sit. — Sed in omni morbo eruptivo materies, ad cutim delata, ibidem maturat, pro sua natura diversa, quo, ut ita dicam, relationem suam cum corpore sensim amittit, et statum vivum qua talem in statum mortuum vertit. — In hoc stadio ergo conveniunt medicamina, quae vires in suis actionibus salutaribus sustentant, ut recessus materiei prohibeatur, febris nimis vehemens temperetur, et symptomata insolita arceantur vel mitigentur. — Hic ergo, vel in solito casu, ubi vires deficere incipiunt, et corpus vel aliquantulum purum sit, interdum jam Corticem propinari posse, et ratio indicat, et experientia confirmat, sive Corticem hic ut cardiacum, sive ut confortans, sive tandem ut remedium antifebrile consideres, dum incitando actiones vitales corporis languescentes vim expellentem vasorum adaugeat, tonum corporis reparat, vel febrim nimis vehementem vel nimis longe durantem et assimilatricem diminuat, crisi materiei jamjam peracta.

In stadio desquamationis vel separationis tandem non raro Cortici locus est, si nimia debilitate functiones digestionis chymi et chylicationis languescant, si corpus sudoribus profusis quasi diffluat, aut nimia sensibilitate in febrem hecticam incidat.

potest. — Sic DE HAEN jam in morbi principio, ante eruptionem Corticem dedit. *Rat. Med. P. 3. p. 36. P. 2. p. 192.* In Miliaribus idem *P. 3. p. 67.* In angina Miliari BRUNING, *const. epid. p. 64 et seq.* In variolis mali moris MORTON *Oper. T. 3. p. 185.* MONRO *Med. Essays Vol. 5. p. 98 et seq.* WALL, *Phil. Transact. Vol. 44. p. 2. No. 484. p. 583 et seq.* MEAD, *Oper. Tom. I. de Variol. et Morb. p. 37.* HUXHAM, *T. 2. p. 142.* BROCKLESBY, *Obs. p. 240.* Conf. et alios adhuc auctores in *App. Med.* a MURRAY citatos. *p. 586. et seq.*

.V
T A N T U M.

POSITIONES MEDICI ARGUMENTI.

Corticis Peruviani duae inprimis sunt virtutes, altera chemica, altera medica; illa condensat, adstringit, sepsin diminuit; altera incitat, corroborat, febres debellat.

I I.

Haec virtus Cortici bonae notae qua tali specifica, altera plurimis confortantibus plus minus communis.

I I I.

Omnis Corticis pars suum in praxi vindicat locum, semper autem, nisi contra indicetur, *in specie* plus valet.

I V.

In febris continuis Cortex, ut alia confortantia, agere videtur; in intermittentibus specificae.

V.

Quo magis febris a *continuitate* recedit, eo major Cortici locus est et contra,

VI.

V I.

In febribus inflammatoriis, catarrhalibus, biliosis, nervosis et eruptivis, Cortex, e natura morbi, qua tali, non convenit; viribus autem deficientibus, morbo ad finem vergente, vel et in complicationibus nonnullis, interdum fructuose adhiberi potest.

V I I.

In febre putrida simplici, qua tali, nonnunquam Cortex, vel ab initio, propinari potest, vel simplex, vel aliis medicamentis commixtus.

V I I I.

Ubi V. S. e natura morbi indicatur, Cortex contraindicatur.

I X.

Distinguo inter febres biliosas stricte sic dictas et inter quasi biliosas seu gastricas.

X.

Putredo incipiens in humoribus nostris inquilinis locum habere potest, numquam autem ille putredinis gradus, in quo Ammonia vel Phosphorus evolvitur.

X I.

Primus ille gradus cum vita persistere potest, secundus numquam.

X I I.

In ratione ergo diminutionis attractionis vitalis, qua talis, affinitas chemica increscit.

H

X I I I.

XIIII.

Putredo ergo in parte viva, qua talis, si exstat, semper sequela,
non causa est.

X I V.

In febribus inflammatoriis systema sanguiferum, in febribus catar-
rhalibus systema seroso-lymphaticum, in febribus biliosis systema
hepaticum, in febribus nervosis cerebrum ejusque organa, in
febribus putridis tandem totum corpus, jam ab initio, praecipue
pati videtur.

X V.

Vasa absorbentia nunquam acria, venena et oeconomiae animalis
nociva assumunt, nisi eorum ostiis antea nova inducta fuerit agen-
di ratio, cujus effectus est, ut apta reddantur ad ea assumenda,
quae in statu sano respuebant.

X V I.

Minus recte mihi videtur RICHERAND (*Tom. I. pag. 227. ed. tert.*)
dixisse, si verum sit mulieres, minus frequenter et minorem copiam
faecum deponere viris, causa ejus phaenomeni, nunquam mihi
quaerenda in eo, quod purgatio menstrualis in locum illarum se-
cretionum intestinalium succesferit.

X V I I.

Minus recte HIPPOCRATES. Hieme ventres, quam aestate calidio-
res esse.

X V I I I.

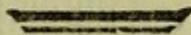
Recte HIPPOCRATES (*Aph.* 14. S. 2.) Senibus modicum esse calorem, frigidum esse ipsorum corpus.

X I X.

Recte Cl. GAUBIUS *in Pathol.* §. 746. spasmi non adeo constanter nocent, ut non saluberrima inter naturae auxilia ad avertendos sanandosque morbos merito haberi debeant.

X X.

Morbi congeniti mihi videntur tribuendi labi primordiali materiae genitalis, ut ait Cl. GAUBIUS *in Pathol.* §. 844.

XVIII

Recipere Hippocrates (lib. 14. §. 2.) Scilicet medicum esse cas
solum, frigidum esse spiritum corpus.

XIX

Recipere Cl. GAVIUS in Tabul. §. 246. Spasmi non edo constant
nocent, et non saluberrima inter naturae auxilia ad averiendos
transientes morbos merito haberi debent.

XX

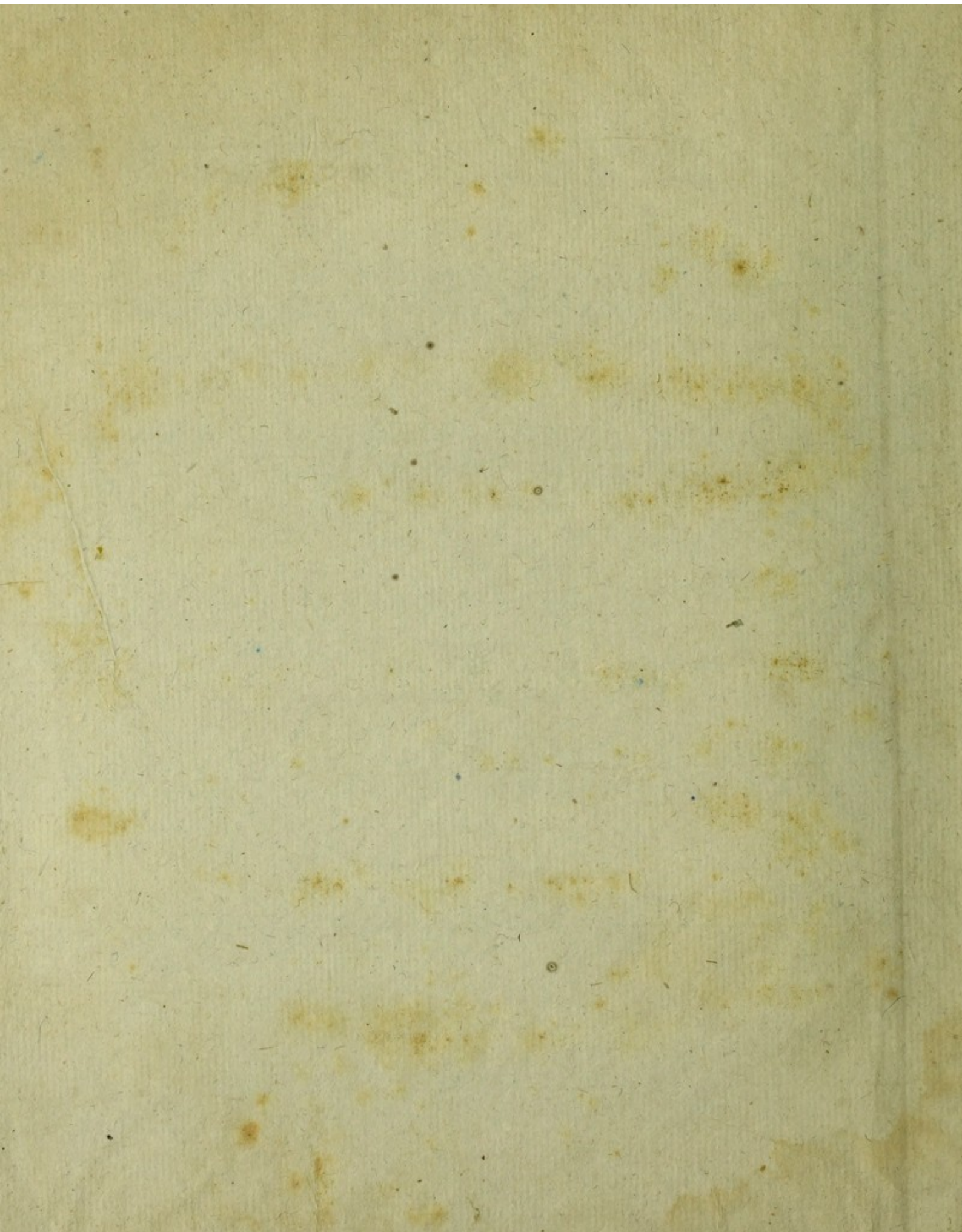
Morbi congeniti mihi videntur tribendi sibi primordiali materiae
Genitrici, ut in Cl. GAVIUS in Tabul. §. 244.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

XXI

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

9

